

DANIEL ARNESEN

Undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014

Dokumentasjonsrapport

Daniel Arnesen

Undersøkelsene om frivillig innsats
1998-2014

Dokumentasjonsrapport

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Bergen/Oslo 2015

© Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2015
Rapport 2015:3

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
Co/Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
www.sivilsamfunn.no

ISBN (trykk): 978-82-7763-477-7
ISBN (web): 978-82-7763-478-4

ISSN (trykk): 1891-2168
ISSN (web): 1891-2176

Rapporten er finansiert av Kulturdepartementet gjennom prosjektet «Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor». Senteret er et samarbeidsprosjekt mellom Uni Research Rokkansenteret og Institutt for samfunnsforskning.

Innhold

Innhold	4
Forord.....	7
Bakgrunn og formål	9
Undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014.....	9
Rapportens grunnlag	10
Utvalg og datainnsamling	11
Utvalgsopplysninger.....	11
Populasjon og utvalg.....	11
Utvalgsmetode	13
Utvalgsstørrelse	14
Datainnsamling.....	14
Innsamlingsperiode og sesongvariasjoner	14
Gangen i datainnsamlingen.....	14
Utvalgsskjevhet og frafall	19
Kort om utvalgsskjevhet og feilkilder	19
Undersøkelse om frivillig innsats 1998.....	20
Undersøkelse om frivillig innsats 2004.....	22
Undersøkelse om frivillig innsats 2009.....	24
Undersøkelse om frivillig innsats 2010.....	29
Undersøkelse om frivillig innsats 2014.....	31
Vekting av undersøkelsene.....	35
Tema og spørsmål	36
Frivillig arbeid.....	37
Frivillig arbeid for organisasjoner	37
Frivillig arbeid i andre former	39
Organisasjonsmedlemskap	40
Forholdet mellom organisasjon og medlem.....	41
Motivasjon for og barrierer mot frivillig innsats.....	42
Motivasjon for frivillig innsats	42

Økonomisk støtte	44
Bakgrunnsopplysninger og andre variabler	45
Appendiks	46
Organisasjonstypologier i 1998-undersøkelsen	46
Sammenligning av 2009- og 2010-undersøkelsene	47
Registervariable i undersøkelsene 2009/2010	48
Litteratur	49
Sammendrag/Abstract.....	51

Forord

Bakgrunnen for denne dokumentasjonsrapporten har vært et behov for å samle dokumentasjonen for undersøkelsene om frivillig innsats på ett sted. Ved å sammenfatte opplysninger om utvalg og datainnsamling, skjevheter og frafall, og tema og spørsmål i hver undersøkelse, har den hatt til hensikt å gi forskere en enkel og oversiktlig inngang til å ta i bruk dette etter hvert ganske så omfattende datamaterialet.

Rapporten bygger på foreliggende publikasjoner utarbeidet i forbindelse med gjennomføringen av undersøkelsene. Ettersom det ikke har vært anledning til å sammenfatte absolutt all informasjon, er det gjort et utvalg av de mest relevante detaljene fra disse. Spørreskjema og kodebøker er også utelatt av plasshensyn, men er tilgjengelig i de ulike dokumentasjonsrapportene og fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste.

Takk rettes til Karl Henrik Sivesind og Dag Wollebæk ved Institutt for samfunnsforskning, som har bistått med opplysninger om undersøkelsene som har vært til stor nytte i arbeidet. Det går også en takk til kolleger ved Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor som har gitt meg gode og grundige tilbakemeldinger underveis, ikke minst Synne Sætrang som bistod med kommentarer helt på tampen.

Oslo, september 2015

Daniel Arnesen

Bakgrunn og formål

Det har i perioden fra 1998 til 2014 blitt gjennomført i alt seks undersøkelser om frivillig innsats i Norge.¹ Fra begynnelsen av har formålet vært å kartlegge alle typer frivillige innsatser som utføres i det norske samfunnet, fra ulønnet arbeid til økonomisk støtte, samt nordmenns motivasjoner for og holdninger til frivillig arbeid.

Undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014

Den aller første undersøkelsen ble gjennomført i 1998 som del av det store, internasjonale *The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project*, bedre kjent som Hopkinsprosjektet. Undersøkelsen ble den gang utført som et samarbeid mellom Institutt for samfunnsforskning i Oslo og Senter for forskning i ledelse, organisasjon og styring i Bergen, med Per Selle og Håkon Lorentzen som ansvarlige for prosjektet. Dag Wollebæk koordinerte undersøkelsen om frivillig innsats. En rekke departementer stod for finansieringen.

Den andre undersøkelsen ble gjennomført i 2004 for å skaffe bakgrunnsmateriale til fordelingen av momskompensasjon til frivillige organisasjoner. Denne gangen var Karl Henrik Sivesind ved Institutt for samfunnsforskning ansvarlig. Datamaterialet inngikk også i en oppdatering av resultatene fra den første runden i Hopkinsprosjektet, utført på oppdrag for Kirke- og kulturdepartementet for å inngå som del av faktagrunnlaget til *St. mld. Nr. 39 (2006-2007) Frivillighet for alle*. Oppdateringen ble senere publisert samlet i rapporten *Frivillig innsats i Norge 1997-2004*, som ble utgitt i 2007.

Den tredje og fjerde undersøkelsen ble gjennomført i 2009 og 2010 som del av Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Bakgrunnen var et behov for å oppdatere tallmaterialet fra tidligere år for å undersøke endringer i den frivillige innsatsen. Karl Henrik Sivesind og Dag Wollebæk ved

---

1. Merk at man tidligere refererte til den aller første undersøkelsen som 1997, ettersom den ble gjennomført i 1998 med henvisning til aktiviteter 12 måneder tilbake i tid. Fra og med 2015 har funnet det mer korrekt å vise til årstallet undersøkelsene ble gjennomført.

Institutt for samfunnsforskning var ansvarlige for undersøkelsen, og skrev sammen rapporten *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997-2009*, som utkom i 2010.

De siste to undersøkelsene ble gjennomført i 2014, også denne som del av Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Den ene ble utført av Respons analyse, og den andre av Statistisk sentralbyrå. Dag Wollebæk og Signe Bock Seegard ved Institutt for samfunnsforskning var ansvarlige for prosjektet. Så langt har datamaterialet blitt brukt som grunnlag for rapporten *Betingelser for frivillig innsats: Motivasjon og kontekst* som utkom i 2015, skrevet av Dag Wollebæk, Synne Sætrang og Audun Fladmoe.

Rapportens grunnlag

Denne dokumentasjonsrapporten samler opplysninger fra en rekke rapporter og notater som har blitt utarbeidet ved gjennomføringen av undersøkelsene om frivillig innsats. Disse er som følger:

- Wollebæk, Dag, Selle, Per & Lorentzen, Håkon (1998). *Undersøkelse om frivillig innsats. Dokumentasjonsrapport*. Notat nr. 9834. Bergen: LOS-senteret.
- Gulbrandsen, Therese & Holmøy, Aina (2004). *Omnibusundersøkelsen april/mai 2004. Dokumentasjonsrapport*. Notat 2004/56. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Wollebæk, Dag (2009). *Undersøkelse om frivillig innsats. Vurdering av skjevheter og svarprosent etter enkelte bakgrunnsvariabler*. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Pedersen, Hilde Eirin & Wilhelmsen, Marit (2011). *Reise- og ferieundersøkelsen 2010. Dokumentasjonsrapport*. Notat 2011/10. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Rovold, Mathias Killengreen (2015). *Undersøkelse om frivillig innsats 2014. Dokumentasjonsrapport*. Notat 2015/25. Oslo: Statistisk sentral-byrå.

Utvalg og datainnsamling

I dette kapittelet redegjøres det for utvalgsopplysninger og datainnsamlingen i undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014.

Undersøkelsene omtales etter året de ble gjennomført, selv om de tar for seg frivillige innsats utført inntil 12 måneder tilbake i tid fra det tidspunktet de ble gjennomført. Ettersom det var to separate undersøkelser i 2014, benyttes navnet på innsamlerne for å skille dem fra hverandre, det vil si de omtales som Respons-undersøkelsen og SSB-undersøkelsen.

Utvalgsopplysninger

Tabell 1 viser nøkkelopplysninger om undersøkelsene om frivillig innsats.

Populasjon og utvalg

Populasjonen i undersøkelsene er personer i den norske befolkningen som var i alderen 16 til 79 år det året den enkelte undersøkelsen ble gjennomført. Det ble gjort uttrekk fra Det sentrale folkeregister eller en kopi av dette,² noe som også har gjort det mulig å koble på registervariable.³

Det er noen unntak fra dette utvalgskriteriet. For det første satte man i 1998-undersøkelsen den øvre aldersgrensen til 85 år fordi man ønsket å fange opp den frivillige innsatsen som ble utført av aktive eldre. Når dette ikke har blitt videreført påfølgende år, er det trolig fordi viste seg vanskelig å oppnå svar fra denne gruppen. For det andre ble det i 2014-undersøkelsen utført av Respons lagt inn krav om minimum fem års botid i Norge, noe som også var et krav i delutvalget blant innvandrere og etterkomere i 2009, men som ellers ikke var brukt i de øvrige undersøkelsene.

---

2. SSB benytter sitt eget befolkningsregister BEREG (tidligere kalt BEBAS), som er en kopi av Det sentrale folkeregisteret

3. Se appendikset for detaljert oversikt over registervariable som ble koblet på 2009- og 2010-undersøkelsene.

Tabell 1. Nøkkelopplysninger om undersøkelsen om frivillig innsats 1998-2014.

	Antall	Prosent
1998		
Trukket utvalg	4 000	100
Avgang (døde, syke, bortreist, bosatt i utlandet/institusjon)	225	5,6
Bruttoutvalg	3 775	100
Frafall	2 082	55,2
Nettoutvalg	1 693	44,8
Innsamlingsmetode: Postalskjema		
Intervjutid: -		
Feltperiode: Mars-mai 1998		
Innsamler: Opinion		
2004		
Trukket utvalg (stratifisert)	2 000	100
Avgang (døde, bosatt i utlandet/ institusjon)	21	1,1
Bruttoutvalg	1 979	100
Frafall	744	37,6
Nettoutvalg	1 235	62,4
Innsamlingsmetode: Telefonintervju		
Intervjutid: ca. 35 minutter		
Feltperiode: 13. april – 27. mai 2004		
Innsamler: Statistisk sentralbyrå		
2009		
Trukket utvalg (to delutvalg)	4 000	100
Avgang (døde, bosatt i utlandet/ institusjon)	33	0,8
Bruttoutvalg	3 976	100
Frafall	2 029	50,7
Nettoutvalg	1 938	65,1
Innsamlingsmetode: Telefonintervju		
Intervjutid: ca. 20 minutter		
Feltperiode: 27. april – 22. september 2009		
Innsamler: Statistisk sentralbyrå		
2010		
Trukket utvalg	2 000	100
Avgang (døde, bosatt i utlandet/ institusjon)	19	1
Bruttoutvalg	1 981	100
Frafall	741	37,4
Nettoutvalg	1 240	62,6
Innsamlingsmetode: Telefonintervju		
Intervjutid: ca. 21 minutter		
Feltperiode: 5. januar – 8. februar 2010		
Innsamler: Statistisk sentralbyrå		
2014 (Respons)		
Trukket utvalg	20 000	100
Avgang (døde, bosatt i utlandet/ institusjon)	159	1
Bruttoutvalg	19 841	100
Frafall	15 840	79,8
Nettoutvalg	4 001	20,2
Innsamlingsmetode: Telefonintervju		
Intervjutid: ca. 18 minutter		
Feltperiode: 20. mars - 9. oktober 2014		
Innsamler: Respons analyse		
2014 (SSB)		
Trukket utvalg	3 400	100
Avgang (døde, bosatt i utlandet/ institusjon)	22	0,6
Bruttoutvalg	3 378	100
Frafall	1 479	43,1
Nettoutvalg	1 921	56,9
Innsamlingsmetode: Telefonintervju		
Intervjutid: ca. 7 minutter		
Feltperiode: 3. november 2014 - 3. januar 2015		
Innsamler: Statistisk sentralbyrå		

Innvandrerutvalget i 2009-undersøkelsen

Til undersøkelsen i 2009 ble det trukket et eget delutvalg blant personer med innvandrerbakgrunn i tillegg til et ordinært befolkningsutvalg. Formålet var å kartlegge den frivillige innsatsen som gjøres i minoritetsbefolkningen, fordi denne ikke lar seg dekke på en tilstrekkelig måte i en tverrsnittsundersøkelse. Tabell 2 oppsummerer opplysningene om de to utvalgene.

Tabell 2. Nøkkelopplysninger om befolkningsutvalget og innvandrerutvalget i undersøkelsen om frivillig innsats 2009.

	Befolkningsutvalget		Innvandrerutvalget	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Trukket utvalg	3 000	100	1 000	100
Avgang (døde, bosatt i utlandet/ institusjon)	25	0,8	8	0,8
Bruttoutvalg	2 975	100	992	100
Frafall	1 396	46,9	633	63,8
Nettoutvalg	1 579	53,1	359	36,2

Delutvalget bestod av totalt 1 000 personer i alderen 16 – 79 år med minst fem års botid i Norge. For å sikre nok respondenter med innvandrerbakgrunn ble dette utvalgt trukket blant personer med landbakgrunn fra Asia og Afrika. I tillegg skulle det trekkes personer som enten var norskfødte med innvandrerforeldre og innvandrer. Det ble trukket:

- 250 personer med landbakgrunn fra Afrika som var innvandrere
- 250 personer med landbakgrunn fra Afrika som var norskfødt med innvandrerforeldre
- 250 personer med landbakgrunn fra Asia som var innvandrere
- 250 personer med landbakgrunn fra Asia som var norskfødt med innvandrerforeldre

Utvalgsmetode

Personene i utvalgene har blitt trukket enkelt og tilfeldig fra populasjonen, det vil si at de i hver undersøkelse har hatt en kjent og lik sannsynlighet for å komme med. En slik sannsynlighetsutvelgning gjør at man minsker faren for at systematiske feilkilder påvirker kvaliteten til datamaterialet.

Utvalgsmetoden for 2004-undersøkelsen skiller seg imidlertid ut ved at man benyttet en to-trinns stratifisert utvalgsplan. Denne innebærer at hele landet deles inn i utvalgsområdet bestående av kommuner, som igjen grupperes i 109 strata etter type og størrelse. Innenfor hvert stratum trekkes det et

primært utvalgsområde proporsjonalt etter antall innbyggere. I siste trinn gjøres det så en enkel tilfeldig trekning av personer fra hvert område.

Utvalgsstørrelse

Nettoutvalgene har i all hovedsak bestått mellom 2 000 og 4 000 personer. Utvalgsstørrelsene er for alle undersøkelser av en slik orden at de muliggjør robuste statistiske analyser, og variasjonene knytter seg primært til omfanget av og formålet med de ulike gjennomføringene.

Respons-undersøkelsen i 2014 er i denne sammenheng et unntak, da det ble trukket 20 000 personer til bruttoutvalget. Dette har sammenheng med at datamaterialet er myntet på såkalte multivariate analyser hvor det er ønskelig å minske den statistiske usikkerheten. SSB-undersøkelsen gjennomført det samme år er derimot rettet inn mot å anslå omfanget av frivillig arbeid og pengegaver.

Datainnsamling

Innsamlingsperiode og sesongvariasjoner

Frivillig innsats kan forventes å være lavere på sommeren og i andre perioder hvor store deler av befolkningen har ferie. Det er også rimelig å anta at pengegaver øker rundt høytidene. For å minske utslaget av sesongvariasjoner på materialet, har datainnsamlingen foregått på vinter- og vårparten.

Sesongvariasjoner har først og fremst trolig hatt betydning for 2010-undersøkelsen, som ble gjennomført i januar. Det vil være rimelig å anta at perioden fra jul til nyttår er preget av lavere frivillig innsats enn det som er normalt. En sammenligning med 2009-undersøkelsen tyder at dette er tilfellet hva gjelder antall timer frivillig arbeid rapportert av personene som deltok, men det er ellers ingen betydelig forskjeller (se appendikset).

Gangen i datainnsamlingen

Undersøkelse om frivillig innsats 1998

I undersøkelsen om frivillig innsats i 1998 ble datainnsamlingen gjennomført i samarbeid mellom Institutt for samfunnsforskning og Senter for forskning i ledelse, organisasjon og styring. Den ble gjennomført ved hjelp av postsendte spørreskjemaer, etterfulgt av telefonpurring, i perioden fra 27. februar til 14. mai 1998.

De i alt 4 000 personene i utvalget mottok et informasjonsbrev om undersøkelsen, før de noen dager senere mottok spørreskjema med følgebrev med opplysninger om personvern. Spørreskjema til personer under 18 år ble adressert til deres foresatte med informasjon om at samtykke var nødvendig for

vedkommende sin deltagelse. Første purrerunde ble iverksatt to uker etter hovedutsendelsen.

Etter påske hadde det bare kommet inn 1 250 ferdigutfylte skjemaer, og man besluttet derfor å gjennomføre en andre purring per telefon i håp om at dette kunne øke svarprosenten. Purringen ble gjennomført av Opinion A/S, som klarte å komme i kontakt med 1 657 av de 2 630 gjenværende personene i utvalget. De som ikke var tilgjengelig på telefon fikk tilsendt en ny purring i posten.

Etter endt innsamlingsperiode hadde det kommet inn i alt 1 639 ferdigutfylte skjema. 225 personer måtte regnes som avganger, enten fordi de bodde på ukjent adresse, institusjon eller i utlandet, var bortreist, ikke forstod norsk, hadde en funksjonsnedsettelse som gjorde det umulig å svare, eller var døde. Utvalget ble derfor justert til 3 775 personer, hvorav andelen intervju var på 44,8 prosent.

Undersøkelse om frivillig innsats 2004

I undersøkelsen om frivillig innsats i 2004 ble datainnsamlingen gjennomført som del av Statistisk sentralbyrå sin omnibusundersøkelse for april og mai, og gikk i perioden fra 13. april til 27. mai 2004. Innsamlingen ble gjort ved hjelp av PC-assisterte telefonintervju, med besøksintervju som supplement i de tilfeller hvor det ikke var mulig å gjøre intervjuet på telefon.

På forhånd ble det sendt ut et informasjonsbrev til de 2 000 respondentene i utvalget, hvor det ble informert om undersøkelsen, dens tema og personvern hensyn. Man etterspurte ikke samtykke fra foresatte til personer under 18 år, men et brev ble adressert til disse med informasjon om at deres barn var trukket ut til å delta.

Intervjuperioden var opprinnelig satt til fire uker, men fordi man på dette tidspunktet ikke hadde oppnådd målet om en svarprosent på 70, ble den utvidet med to ekstra uker. Disse ble benyttet til å ringe videre i utvalget, samt rekontakt av 100 nektete som mottok både et nytt informasjonsbrev og ble ringt opp på telefon. På denne måten fikk man inn rundt 90 ekstra intervju, hvorav 18 var personer som tidligere hadde takket nei til å delta.

Etter at innsamlingsperioden var avsluttet hadde man gjennomført i alt 1 265 intervju med en gjennomsnittlig intervjutid på 35 minutter for omnibusundersøkelsen som helhet. 21 personer måtte regnes som avganger, enten fordi de var bosatt i utlandet eller på institusjon, eller var døde. Utvalget ble derfor justert til 1 979 personer, hvorav andelen intervju var på 62,4 prosent.

Undersøkelse om frivillig innsats 2009

I undersøkelsen om frivillig innsats i 2009 ble datainnsamlingen gjennomført av Statistisk sentralbyrå ved hjelp av PC-assisterte telefonintervju i perioden fra 27. april til 22. september 2009. Innsamlingen ble gjort samtidig i befolkningsutvalget og innvandrerutvalget på til sammen 4 000 personer, ettersom

samme spørreskjema ble benyttet for begge. Man fulgte ordinære prosedyrer med utsendelse av informasjonsbrev i forkant av kontakt per telefon.

Spørreskjemaet var ordnet slik at alle respondentene først oppgav om de hadde utført frivillig arbeid eller var medlemmer i en frivillig organisasjon. De som svarte nei fikk ikke oppfølgingsspørsmål om sitt frivillige arbeid eller medlemskap innenfor bestemte typer av organisasjoner. Det kan imidlertid tenkes at det er vanskeligere å huske om man har gjort frivillig arbeid eller er medlem om man ikke probes med konkrete eksempler.⁴

På denne bakgrunnen sendte man et postalskjema til dem som kun hadde blitt spurt om frivillig arbeid, medlemskap eller verken av delene for å sikre at de hadde gitt utfyllende opplysninger. I skjemaet ble respondentene bedt om å svare for bestemte organisasjonstyper. Det er selvsagt ingen garanti for at alle som hadde gjort frivillig arbeid eller var organisasjonsmedlemmene valgte å svare på dette oppfølgingsskjemaet, men gjennomgangen av frafall i neste kapittel tyder ikke på at det foreligger noen betydelige skjjevhet i undersøkelsen.

Etter at innsamlingsperioden var avsluttet hadde man gjennomført i alt 1 579 intervju i befolkningsutvalget, og 359 intervju i innvandrerutvalget. Den gjennomsnittlige intervjutiden var på i overkant av 20 minutter. 25 personer fra førstnevnte utvalg og 8 personer fra sistnevnte utvalg måtte regnes som avganger fra undersøkelsen, enten fordi de var bosatt i utlandet eller på institusjon, eller var døde. Utvalgene ble derfor justert til henholdsvis 2 975 og 922 personer, hvorav andelen intervju var på 53,1 og 36,2 prosent.

Undersøkelse om frivillig innsats 2010

I undersøkelsen om frivillig innsats i 2010 ble datainnsamlingen gjort som del av Statistisk sentralbyrås reise- og ferieundersøkelse, som ble gjennomført i perioden fra 5. januar til 8. februar 2010.⁵ Innsamlingen ble gjort ved hjelp av PC-assisterte telefonintervju, med besøksintervju som supplement i de tilfeller hvor det ikke var mulig å gjøre intervjuet per telefon.

En måned før oppstart av undersøkelsen ble det sendt ut et informasjonsbrev som informerte om undersøkelsen, dens tema og personvern, etterfulgt av en påminnelse én uke før intervjuingen tok til. Denne gangen etterspurte

-
4. Probing innebærer at intervjueren stiller respondenten oppfølgingsspørsmål for å få et så utfyllende svar som mulig. Man vil trolig få ulike svar dersom man kun spør om en person generelt har utført frivillig arbeid, eller setter arbeidsinnsatsen i sammenheng med bestemte organisasjonstyper med dertilhørende eksempler.
  5. Reise- og ferieundersøkelsen er en videreføring av SSBs omnibusundersøkelse. Spørsmålene om frivillig innsats ble således stilt i etterkant av spørsmål om andre samfunnsmessige tema, herunder husholdning, ferie og reiser, grensehandel, røykevaner, vedfyring og arbeidsforhold.

man ikke samtykke fra foresatte til personer under 18 år, men et brev ble adressert til disse med informasjon om at deres barn var trukket ut til å delta.

For å øke svarprosenten ble det i løpet av intervjuperioden sendt ut både brev og SMS til personer man ikke klarte å komme i kontakt med, blant annet for etterspørre oppdatert kontaktinformasjon. I tillegg sendte man ut et oppfølgingsbrev til personer som ved første kontakt ikke hadde latt seg intervju, i håp om de ville ombestemme seg. Det var en jevn svarinnngang gjennom hele perioden.

Etter avsluttet innsamlingsperiode hadde man gjennomført i alt 1 240 intervju med en gjennomsnittlig intervjuetid på 21 minutter for ferie- og fritidsundersøkelsen som helhet. 19 personer måtte regnes som avganger fra undersøkelsen, enten fordi de var bosatt i utlandet eller på institusjon, eller var døde. Utvalget ble derfor justert til 1 981 personer, hvorav andelen intervju var 62,6 prosent.

Undersøkelse om frivillig innsats 2014

Respons-undersøkelsen

I den første undersøkelsen om frivillig innsats i 2014 ble datainnsamlingen gjennomført av Respons analyse ved hjelp av PC-assisterte telefonintervju i perioden 20. mars til 9. oktober 2014. I forkant av oppringningen ble det sendt ut et brev som informerte om undersøkelsen, dens tema og personvern til 10 000 av de totalt 16 000 personene i utvalget som først ble trukket, mens de resterende 6 000 skulle få en tilsvarende henvendelse etter to måneder.

Datainnsamlingen var preget av flere opphold - først som følge av at uttrekket ble forsinket, og deretter fordi man endret introduksjonsteksten som ble benyttet. Etter påske måtte innsamlingen stoppes fordi man manglet nødvendige tillatelser, og først 28. april ble intervjuingen gjenopptatt. Innsamlingsperioden skulle i utgangspunktet avsluttes før sommeren, men på grunn av oppholdene ble denne utvidet til oktober.

Første intervjurunde ble avsluttet 1. juli. På dette tidspunktet hadde man oppnådd i alt 2 024 intervju, noe som tilsvarer en svarandel på 20 prosent. Oppholdet i datainnsamlingen varte frem til 1. september. Etter sommeren fortsatte man å ringe på personene i utvalget, i tillegg til at man trakk 3 841 personer ekstra. I et forsøk på å heve svarprosenten valgte man også å rekonтактte nektende per SMS med forespørsel om de likevel kunne tenke seg å delta.

Etter at innsamlingsperioden var avsluttet hadde man gjennomført i alt 4 001 intervju med en gjennomsnittlig intervjuetid på 18 minutter. 159 personer måtte regnes som avganger fra undersøkelsen, enten fordi de var bosatt i utlandet eller på institusjon, eller var døde. Utvalget ble derfor justert til 15 840 personer, hvorav andelen oppnådde intervju var på 20,2 prosent.

SSB-undersøkelsen

I den andre undersøkelsen om frivillig innsats i 2014 ble datainnsamlingen gjennomført av Statistisk sentralbyrå ved hjelp av PC-assisterte telefonintervju i perioden fra 3. november 2014 til 3. januar 2015. Man sendte i forkant ut et brev og en brosjyre til de 3 400 personene i utvalget som informerte om undersøkelsen, dens tema og personvern. Det ble også sendt et orienteringsbrev til foresatte til personer under 18 år, men det ble ikke etterspurt samtykke for at disse delta.

I forbindelse med datainnsamlingen ble utvalget delt i fire, med ulik oppstart for hver del. 905 personer ble oppringt i perioden fra 3. november, 685 fra 10. november, 905 fra 17. november og 905 fra 1. desember. Det ble sendt ut et brev en uke før de ble ringt opp per telefon slik at respondentene hadde undersøkelsen var friskt i minne ved første kontakt. Respondenter som takket nei til å delta mottok et nytt informasjonsbrev i håp om at de ville ombestemme seg, mens SMS ble sendt ut til dem man ikke fikk tak i per telefon.

Etter at innsamlingsperioden var avsluttet hadde man gjennomført i alt 1 921 intervju med en gjennomsnittlig intervjuetid på 7 minutter. 22 personer måtte regnes som avganger fra undersøkelsen, enten fordi de var bosatt i utlandet eller på institusjon, eller var døde. Utvalget ble derfor justert til 3 378 personer, hvorav andelen oppnådde intervju var på 62,6 prosent.

Utvalgsskjevhet og frafall

I dette kapittelet redegjøres det for utvalgsskjevhet og frafall i hver av de ulike undersøkelsene om frivillig innsats.

Dette gjøres ved å sammenligne hvordan fordelingen etter kjennetegn som kjønn, alder, landsdel og utdanning arter seg i bruttoutvalget og nettoutvalget, altså det utvalget man trakk ut og det utvalget man sitter igjen med etter endt datainnsamling. Om det er avvik mellom dem, kan det være aktuelt å bruke vektorer for å korrigere for dette.

Kort om utvalgsskjevhet og feilkilder

Utvalgsskjevhet, også kalt seleksjonsskjevhet, innebærer at fordelingen etter bestemte kjennetegn er forskjellig blant dem som ble trukket ut til å delta i undersøkelsen enn befolkningen som helhet. Slike skjevheter kan oppstå som følge av tilfeldigheter i trekkingen av utvalget. Det kan også oppstå skjevheter som følge av avganger, det vil si at personer i utvalget som viste seg ikke å være i undersøkelsens målgruppe, for eksempel fordi de var døde, bosatt i utlandet i minst 6 måneder (utvandret) eller på institusjon.

I spørreundersøkelser er det frafallet, det vil si ikke-svar, som ofte bidrar til utvalgsskjevhet. Systematisk frafall kan i verste fall bety at nettoutvalget ikke representativt for populasjonen som utvalget er trukket fra. Det vil være slik at skjevheter når det gjelder ett kjennetegn ikke nødvendigvis betyr at det er skjevheter på andre. Samtidig kan det tross godt samsvar mellom brutto- og nettoutvalget på kjennetegnene man har opplysninger om, være skjevheter på kjennetegn som man ikke har målt.

Foruten feilkilder knyttet til utvalgsskjevhet og frafall, kan det også være innsamlingsfeil og bearbeidingsfeil. Innsamlingsfeil kan for eksempel oppstå dersom respondenten ikke har registrert sitt svar i henhold til anvisningene i spørreskjemaet (ved postalskjema) eller den som utføre intervjuet har registrert feil svar i forhold til hva respondenten oppgav (ved telefonintervju). Bearbeidingsfeil er avvik som oppstår under databehandlingen i etterkant, for eksempel ved at det gjøres omkodinger av variabler. Slike feilkilder behandles ikke ytterligere i det følgende.

Undersøkelse om frivillig innsats 1998

Utvalgsskjevhet

Tabell 3 viser svarprosent og fordelingen i populasjonen, nettoutvalget og frafallet etter kjennetegnene kjønn, alder, landsdel og utdanningsnivå for undersøkelsen om frivillig innsats i 1998. Det må nevnes at populasjonsdataene ikke samsvarer fullt ut med utvalget fordi de ikke er begrenset til noen øvre aldersgrense, slik antall 85-åringer er derfor anslått som en femdel av årskuttet 85-89 år. I tillegg mangler det informasjon om fødselsår for 77 menn og 59 kvinner i nettoutvalget.

Tabell 3. Svarprosent og fordelingen i populasjonen, frafallet og nettoutvalget etter kjønn, alder, landsdel og utdanning for undersøkelsen om frivillig innsats 1998. Prosent.

	Svarprosent	Populasjon ¹	Frafall	Nettoutvalg	Netto-Brutto
Totalt	45	100	100	100	
Kjønn					
Mann	43	49	51	48	-1
Kvinne	46	51	49	52	1
Alder²					
16-24 år	37	15	17	14	-1
25-34 år	47	20	18	22	2
35-44 år	44	19	18	20	1
45-54 år	49	17	15	20	3
55-64 år	44	11	11	11	0
65-74 år	38	11	11	10	-1
74-85 år ³	18	8	11	3	-5
Landsdel					
Akershus og Oslo	48	21	20	23	2
Hedmark og Oppland	45	8	8	9	1
Østlandet ellers	45	19	19	19	0
Agder og Rogaland	46	14	14	14	0
Vestlandet	44	18	18	17	-1
Trøndelag	44	9	9	9	0
Nord-Norge	39	11	12	9	-2
Utdanning⁴					
Ungdomsskole eller lavere	49	25	23	27	2
Videregående skole	35	52	62	40	-12
Universitet eller høyskole	68	20	12	31	11
Uoppgitt	32	3	4	2	-1

¹ Tall fra Statistisk Årbok 1997 (befolkningsdata) og Ukens statistikk nr. 50, 1997 (utdanningsdata).

² Det mangler data om fødselsår for 77 menn og 59 kvinner i utvalget.

³ Intervallene i Statistisk årbok går fra 80-84 år og 85-89 år. Antallet 85-åringer er estimert som 1/5 av årskuttet 85-89 år. Dette antallet var trolig noe høyere i virkeligheten.

⁴ Tallene fra Statistisk sentralbyrå omfatter hele befolkningen over 16 år, og følgelig også dem over 85 år, som ikke var del av undersøkelsen om frivillig innsats i 1997. Andelen i befolkningen med grunnskoleutdanning er trolig noe overestimert, og andelen med høyere utdanning tilsvarende underestimert.

Tabellen viser at det er forholdsvis små forskjeller mellom populasjonen og nettoutvalget når det gjelder kjønn. Når det gjelder alder ser man at de mellom 25 og 54 år overrepresentert, mens henholdsvis personer under 25 og over 74 år er noe underrepresentert. Svarprosenten er også en del lavere for de sistnevnte gruppene. På landsbasis ser man at Akershus og Oslo, Hedmark og Oppland er overrepresentert, mens Vestlandet og Nord-Norge er underrepresentert. Svarprosenten er høyere på Østlandet og lavere i nordlige fylkene.

Det er på utdanningsvariabelen at man finner de størst avvikene. Personer med videregående utdanning er sterkt underrepresentert, mens høyskole- og universitetsutdannede er sterkt overrepresentert. Noe av forklaringen på dette er trolig skjevheter på aldersvariabelen. I tillegg kan noe av variasjonene komme av at man i populasjonsdataene har regnet fullført grunnkurs i videregående skole som 'fullført utdanning'. Det er ikke sikkert at de som var i videregående skole oppfattet det på samme måte, og i stedet oppgav sin utdanning som ungdomsskole.

Frafall

Frafallet i undersøkelsen var på 55,2 prosent av bruttoutvalget. Årsakene til ikke-svar ble kun kartlagt for respondenter som ble ringt opp i forbindelse med andre purrrunde, samt for dem som selv meldte inn at de ikke ønsket å svare på spørreskjemaet. For storparten av personene i frafallet foreligger det således ikke opplysninger om hvorfor de valgte og ikke delta i undersøkelsen.

Tabell 4 viser at hovedårsakene til frafall blant de som ble spurt var høy alder, at spørreskjemaet var for langt eller at de syntes temaet var uinteressant. At høy alder ofte ble nevnt som en årsak til frafall kan ha sammenheng med at de eldre gjerne har en dårligere helsetilstand enn befolkningen ellers. Mange oppgav at spørreskjemaet var for langt og at de manglet interesse for temaet kan sannsynligvis ses som uttrykk for at omfanget til undersøkelsen virket avskrekkende på enkelte.

Tabell 4. Frafallsårsaker i undersøkelsen om frivillig innsats 1998.

Årsak	Antall personer	Prosent
Uspesifisert årsak	404	51
Høy alder	102	13
Spørreskjemaet var for langt	100	13
Temaet var uinteressant	97	12
Prinsipalt i mot undersøkelser	67	8
Spørsmål var for vanskelige	22	3
Totalt	793	100

Undersøkelse om frivillig innsats 2004

Uvalgsskjevhet

Tabell 5 viser fordelingen i bruttoutvalget, nettoutvalget og frafallet etter kjennetegnene kjønn, alder, landsdel og utdanningsnivå for undersøkelsen om frivillig innsats i 2004. Utdanning var ikke omfattet av dokumentasjonen, og tallene er derfor beregnet på grunnlag av opplysninger om utdanningsnivået i befolkningen. Fordi utdanningsvariabelen i datasettet er basert på registerdata fra 2002 ble populasjonsdata fra dette året benyttet fremfor fra 2004.

For kjønn ser man at det i praksis ikke er noen forskjell mellom brutto- og nettoutvalget. Når det gjelder alder er derimot 45-66-åringer overrepresentert, mens 67-79-åringer er underrepresentert. På landsdeler fremgår det videre at Østlandet ellers er noe underrepresentert, og at Trøndelag, Agder og Rogaland og Nord-Norge er noe overrepresentert. Det er også avvik på utdanningsnivå, herunder en underrepresentasjon av personer med grunnskole og tilsvarende en overrepresentasjon av personer med universitets- og høyskoleutdanning.

Tabell 5. Fordelingen i bruttoutvalget, frafallet og nettoutvalget etter kjønn, alder, landsdel og utdanning for undersøkelsen om frivillig innsats 2004. Prosent.

	Bruttoutvalg	Frafall	Nettoutvalg	Netto-Brutto
Totalt	100	100	100	
Kjønn				
Mann	50	51	50	0
Kvinne	50	50	50	0
Alder				
16-24 år	15	14	16	1
25-44 år	40	40	39	0
45-66 år	33	30	34	2
67-79 år	13	16	11	-2
Landsdel				
Akershus og Oslo	23	25	22	-1
Hedmark og Oppland	8	8	7	0
Østlandet ellers	19	22	17	-2
Agder og Rogaland	14	12	15	1
Vestlandet	18	19	17	-1
Trøndelag	9	7	10	1
Nord-Norge	10	9	11	1
Utdanning¹				
Ungdomsskole eller lavere	18	24	15	-4
Videregående skole	56	56	56	0
Universitet eller høyskole	23	18	26	3
Ikke oppgitt	3	2	3	1

¹ Anslått basert på utdanningsdata fra 2002 (<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utniv/aar/2003-10-31>)

Frafall

Frafallet i undersøkelsen var på 37,6 prosent av bruttoutvalget. Tabell 6 viser hvordan dette fordeler seg på kategoriene 'ønsker ikke å delta', 'forhindret', 'ikke truffet' og 'annet frafall' etter kjennetegnene kjønn, alder, landsdel. Denne viser at den vanligste årsaken til ikke-svar var at respondentene ikke ønsket å delta, mens et mindretall enten ble forhindret eller ikke truffet

Når man ser på kjønn fremkommer det bare mindre forskjeller mellom menn og kvinner med hensyn til svarprosent og frafallsårsaker. Når det gjelder alder ser man derimot at mange i alderen 67-79 år ikke ønsket å delta eller var forhindret, noe som kan både gjenspeile at denne gruppen har dårligere helse enn befolkningen for øvrig, og en lavere villighet til å delta i undersøkelser. Blant de andre aldersgruppene finner man en høy andel som ikke ønsket å delta, men også at mange av de aller yngste ikke ble nådd. Forskjellene reflekterer i noen grad de skjevheter som ble observert i utvalget.

Videre ser man at svarprosenten var lavere i Østlandsfylkene enn ellers i landet, noe som har sammenheng med høye andeler som ikke ønsket å delta, samt at det var mange man ikke fikk kontakt med. Det foreligger ellers ikke noen opplysninger om frafallet fordelt på utdanningsnivå, slik at det ikke er mulig å se nærmere på dette til tross for at det trolig er betydelig forskjeller på denne variabelen. Ofte er det slik at de med høyere utdanning i større grad er villige til å delta enn de med lav utdanning, noe som trolig også var tilfellet i dette utvalget.

Tabell 6. Svarprosent og frafallsårsaker etter kjønn, alder og landsdel for undersøkelsen om frivillig innsats 2004. Prosent.

	Intervju	Ønsket ikke å delta	Forhindret	Ikke truffet	Annet frafall	Antall personer
Totalt	62	25	4	8	1	1979
Kjønn						
Mann	62	26	3	8	1	990
Kvinne	63	25	4	7	1	989
Alder						
16-24 år	65	23	3	9	1	300
25-44 år	62	25	3	9	1	784
45-66 år	66	24	3	7	1	645
67-79 år	52	34	11	2	0	250
Landsdel						
Akershus og Oslo	60	24	5	12	0	456
Hedmark og Oppland	62	32	1	4	0	148
Østlandet elles	57	30	4	10	0	371
Agder og Rogaland	67	23	3	7	0	274
Vestlandet	61	26	4	7	3	351
Trøndelag	71	23	2	3	1	173
Nord-Norge	67	20	6	3	4	206

Note: Frafallsårsaker etter utdanning var ikke tilgjengelig.

Undersøkelse om frivillig innsats 2009

Utvalgsskjevhet i befolkningsutvalget

Tabell 7 viser fordelingen i bruttoutvalget, nettoutvalget og frafallet etter kjennetegnene kjønn, alder, landsdel og utdanningsnivå for befolkningsutvalget i undersøkelsen om frivillig innsats i 2009.

På kjønnsvariabelen er det relativt små forskjeller mellom brutto- og nettoutvalget, mens man på alder finner at de i alderen 20-39 år er underrepresentert, mens personer i alderen 60-66 år er overrepresentert. Når det gjelder landsdeler ser man at Oslo og Akershus og Hedmark og Oppland er overrepresentert, og at mens Østlandet ellers er underrepresentert. De største avvikene er imidlertid på utdanningsvariabelen, hvor det er en sterk overrepresentasjon av personer med universitets- og høyskoleutdanning, og en sterk underrepresentasjon av de med ungdomsskoleutdanning eller lavere.

Tabell 7. Fordelingen i bruttoutvalget, frafallet og nettoutvalget etter kjønn, alder, landsdel og utdanning for undersøkelsen om frivillig innsats 2009 (befolkningsutvalget). Prosent.

	Bruttoutvalg	Frafall	Nettoutvalg	Netto - Brutto
Totalt	100	100	100	
Kjønn				
Menn	51	51	50	-1
Kvinner	49	49	50	1
Alder				
16-19 år	6	5	6	0
20-29 år	16	19	14	-2
30-39 år	20	22	19	-1
40-49 år	20	20	20	0
50-59 år	16	15	17	1
60-69 år	14	10	17	3
70-79 år	8	8	8	0
Landsdel				
Oslo og Akershus	23	22	25	2
Hedemark og Oppland	7	6	9	2
Østlandet ellers	20	22	18	-2
Agder og Rogaland	14	15	14	0
Vestlandet	17	15	18	1
Trøndelag	9	9	8	-1
Nord-Norge	10	10	9	-1
Utdanning				
Ungdomsskole eller lavere	27	33	22	-5
Videregående skole	41	39	42	1
Universitet eller høyskole	27	19	34	7
Uoppgitt	5	9	2	-3

Frafall i befolkningsutvalget

Frafallet fra hovedutvalget i undersøkelsen om frivillig innsats i 2009 var på 46,9 prosent av bruttoutvalget. Tabell 8 viser hvordan dette fordeler seg fordelt på kategoriene ønsker ikke å delta, forhindret, ikke truffet og annet frafall etter kjennetegnene kjønn, alder, landsdel og utdanningsnivå. Denne viser at de vanligste årsakene var at en ikke oppnådde kontakt med respondentene eller at de ikke ønsket å delta.

På kjennetegnet kjønn finner man at menn i noe større grad enn kvinner ikke ønsket å delta og var vanskelige ikke ble truffet. Når det gjelder alder var det en høy andel i gruppen 20-39 år man ikke kom i kontakt med i, noe som resulterte i en lav svarprosent i denne gruppen. Blant de eldste var mange forhindret fra å delta, trolig som følge av sykdom og lignende, samtidig som det var en høy andel som ikke ønsket å delta. Svarprosenten var likevel relativt høy blant personer i alderen 60-69 år.

Tabell 8. Svarprosent og frafallsårsaker etter kjønn, alder, landsdel og utdanning for undersøkelsen om frivillig innsats 2009 (befolkningsutvalget). Prosent.

	Intervju	Ønsket ikke å delta	Forhindret	Ikke truffet	Annet frafall	Antall personer
Totalt	53	19	7	21	0	2975
Kjønn						
Menn	52	18	7	22	0	1504
Kvinner	54	20	7	18	0	1471
Alder						
16-19 år	56	16	4	24	0	164
20-29 år	45	15	6	33	0	486
30-39 år	49	16	6	29	0	598
40-49 år	53	19	8	20	0	597
50-59 år	55	22	7	16	0	478
60-69 år	65	23	5	7	0	416
70-79 år	51	27	16	6	0	236
Landsdel						
Oslo og Akershus	56	14	9	20	0	694
Hedemark og Oppland	61	15	2	22	0	222
Østlandet ellers	48	21	8	23	0	588
Agder og Rogaland	52	25	7	16	0	428
Vestlandet	57	18	6	19	0	495
Trøndelag	50	23	3	23	0	262
Nord-Norge	49	21	8	22	0	286
Utdanning						
Ungdomsskole eller lavere	43	24	9	24	0	810
Videregående skole	55	22	5	18	0	1207
Universitet eller høyskole	67	13	3	16	0	804
Uoppgitt	19	4	35	42	0	154

Man ser videre at det var forskjeller mellom frafallet i de ulike landsdelene, herunder at færre ønsket å delta i Oslo og Akershus, Hedmark og Oppland og på Vestlandet. Det største frafallet finner man for Østlandet ellers og i Nord-Norge hvor det både var mange som ikke ville delta og ikke ble truffet. Hva gjelder utdanning fremgår det at personer med lavere utdanning i mindre grad ønsket å delta og var vanskeligere å treffe enn personer med høyere utdanning.

Utvalgsskjevhet i innvandrерutvalget

Tabell 9 viser fordelingen i bruttoutvalget, nettoutvalget og frafallet for tilleggsutvalget i undersøkelse om frivillig innsats i 2009.

Tabell 9. Fordelingen i bruttoutvalget, frafallet og nettoutvalget etter kjønn, alder, landsdel, utdanning, innvandringskategori og region for undersøkelsen om frivillig innsats 2009 (innvandrерutvalget). Prosent.

	Bruttoutvalg	Frafall	Nettoutvalg	Netto - brutto
Totalt	100	100	100	
Kjønn				
Menn	51	50	52	1
Kvinner	49	50	48	-1
Alder				
16 - 19	24	17	36	12
20 - 29	32	34	28	-4
30 - 39	19	22	15	-4
40 - 49	14	16	12	-2
50 og over	11	11	10	-1
Landsdel				
Oslo og Akershus	67	66	69	2
Hedemark og Oppland	3	3	2	-1
Østlandet ellers	12	12	14	2
Agder og Rogaland	7	8	7	0
Vestlandet	6	7	5	-1
Trøndelag	3	3	2	-1
Nord-Norge	2	2	1	-1
Utdanning				
Ungdomsskole eller lavere	51	53	47	-4
Videregående skole	25	24	26	1
Universitet eller høyskole	14	11	21	7
Uoppgitt	10	13	6	-4
Innvandringskategori				
Innvandrер (B)	50	54	43	-7
Norskfødte med innvandrерforeldre (C)	50	46	57	7
Region				
Afrika	50	52	46	-4
Asia	50	48	54	4

Det er små avvik mellom brutto- og nettoutvalget når det gjelder kjønn og landsdeler. For alder ser man derimot at gruppen 16-19 år er forholdsvis sterkt overrepresentert, mens de mellom 20-39 år er tilsvarende underrepresentert. Av tabellen fremgår det videre at personer med ungdomsskole eller lavere eller uoppgitt utdanning er underrepresentert i fordelingen på utdanningsnivå, mens de med universitet eller høyskole er overrepresentert.

Når det gjelder fordelingen på innvandringskategoriene fremkommer det betraktelige skjevheter. Norskfødte med innvandrerforeldre er overrepresentert i nettoutvalget, mens innvandrere er underrepresentert. Videre viser fordelingen på region eller landbakgrunn at personer fra Afrika er underrepresentert og personer fra Asia er overrepresentert.

Frafall i innvandrerutvalget

Frafallet fra tilleggsutvalget i undersøkelsen om frivillig innsats i 2009 var på 63,8 prosent av bruttoutvalget. Tabell 10 viser hvordan dette fordeler seg fordelt på kategoriene ønsker ikke å delta, forhindret, ikke truffet og annet frafall etter kjennetegnene kjønn, alder, landsdel og utdanningsnivå. Tabellen viser at den vanligste årsaken til frafall var at respondentene ikke ble truffet i intervjuperioden, etterfulgt av at man var forhindret og at man ikke ønsket å delta. Språkproblemer var en medvirkende faktor til manglende respons i dette utvalget, og årsaken blant 45 prosent av dem som ble forhindret.

Når det gjelder kjønn og landsdeler er det mindre forskjeller i svarprosenten og frafallsårsaker. Det bør likevel bemerkes at 67 prosent av personene i utvalget var fra Oslo og Akershus, mens det var få som ble trukket ut fra de øvrige landsdelene. Variasjonene man ser innenfor disse vil kunne skyldes rene tilfeldigheter.

Når det gjelder alder er det de aller yngste og de aller eldste som i størst grad har svart. En av årsakene til at svarprosenten for disse gruppene er høyere er at man har klart å treffe dem. 'Ikke truffet'-raten er derimot svært høy i aldersgruppene 20-29 år og 30-39 år, noe som kan ha sammenheng med at flere ikke har etablert seg, og derfor mindre bofaste og vanskeligere å oppnå kontakt med. Man ser også at flere eldre enn yngre var forhindret fra å delta. Dette skyldes muligens at de yngre var overrepresentert blant personer som er norskfødte med innvandrerforeldre.

Videre ser man at personer med universitet eller høyskole har en høyere svarprosent enn personer innenfor de lavere utdanningskategoriene. Andelen 'ikke truffet' er en markant høyere for personer med videregående eller lavere utdanning enn for personer med høyere utdanning. Personer uten registrert utdanning har videre en svært lav svarprosent. Det er med andre ord en tendens til at svarvilligheten øker med utdanningsnivået i utvalget, slik som også var tilfellet i hovedutvalget.

Når det gjelder innvandringskategori fremgår det at svarprosenten lavere blant innvandrere enn norskfødte med innvandrerforeldre. Andelen som ikke

ønsket å delta var relativt jevnt fordelt mellom gruppene, mens mange innvandrere var forhindret fra å delta. Årsaken var trolig at språkproblemer gjorde seg sterkt gjeldende blant disse. For region er andelen 'ikke truffet' betraktelig høyere blant personer med bakgrunn fra Afrika, noe som innebar en lavere svarprosent i denne gruppen enn blant personer med bakgrunn fra Asia.

De mønstrene som fremtrer tyder at tilleggssutvalget ikke er representativt for minoritetsbefolkningen som helhet. Noe av bakgrunnen for dette kan være dekningsfeil, da det er ved flere tilfeller registrert mangelfulle opplysninger i Folkeregisteret for innvandrere og etterkommere. Dette er likevel en interessant gruppe å undersøke når det gjelder frivillig arbeid.

Tabell 10. Svarprosent og frafallsårsaker etter kjønn, alder, landsdel, utdanning, innvandringskategori og region for undersøkelsen om frivillig innsats 2009 (innvandererutvalget). Prosent.

	Intervju	Ønsket ikke å delta	Forhindret	Ikke truffet	Annet frafall	Antall personer
Totalt	36	10	16	37	1	992
Kjønn						
Menn	37	10	13	39	0	496
Kvinner	35	11	19	34	1	496
Alder						
16 - 19	54	10	7	28	1	237
20 - 29	31	11	6	50	1	315
30 - 39	28	10	22	39	0	192
40 - 49	30	13	29	21	0	143
50 og over	33	6	36	25	0	105
Landsdel						
Oslo og Akershus	37	12	13	38	1	667
Hedemark og Oppland	28	16	24	28	4	25
Østlandet ellers	39	7	22	32	0	125
Agder og Rogaland	34	11	16	37	1	73
Vestlandet	29	12	29	31	0	59
Trøndelag	31	15	12	42	0	26
Nord-Norge	29	8	29	35	0	17
Utdanning						
Ungdomsskole eller lavere	34	12	16	38	0	504
Videregående skole	38	11	11	38	1	245
Universitet eller høyskole	52	7	7	26	2	142
Uoppgitt	20	5	33	43	0	101
Innvandringskategori						
Innvandrer (B)	31	10	25	33	0	496
Norskfødte med innvanderforeldre (C)	42	11	6	40	1	496
Region						
Afrika	34	10	15	42	0	496
Asia	39	11	17	32	1	496

Undersøkelse om frivillig innsats 2010

Utvalgsskjevhet

Tabell 11 viser fordelingen i bruttoutvalget, nettoutvalget og frafallet etter kjennetegnene kjønn, alder, landsdel og utdanningsnivå for undersøkelsen om frivillig innsats i 2010.

For kjønn er det bare snakk om mindre forskjeller mellom brutto- og nettoutvalget. På aldersvariabelen er det derimot større avvik: personer i alderen 45-66 år er noe overrepresentert, mens de mellom 16-44 år tilsvarende er noe underrepresentert. Når det gjelder landsdeler er det i de fleste grupper små forskjeller, men man ser at Akershus og Oslo er noe underrepresentert, mens Agder og Rogaland er noe overrepresentert. De største forskjellene finner vi igjen på utdanningsnivå, hvor personer med grunnskole eller uregistrert utdanning er underrepresentert i nettoutvalget, mens de med universitets- eller høyskoleutdannelse er overrepresentert. Personer med videregående utdanning er også kjennetegnet ved en svak overrepresentasjon

Tabell 11. Fordelingen i bruttoutvalget, frafallet og nettoutvalget etter kjønn, alder, landsdel og utdanning for undersøkelsen om frivillig innsats 2010. Prosent.

	Bruttoutvalg	Frafall	Nettoutvalg	Netto-Brutto
Totalt	100	100	100	
Kjønn				
Menn	50	51	49	0
Kvinner	50	49	51	0
Alder				
16-24 år	16	17	15	-1
25-44 år	36	39	35	-2
45-66 år	37	33	39	2
67-79 år	11	11	11	0
Landsdel				
Oslo og Akershus	24	27	22	-2
Hedmark og Oppland	8	8	7	0
Østlandet ellers	19	20	19	0
Agder og Rogaland	15	12	16	2
Vestlandet	17	16	17	1
Trøndelag	9	8	9	0
Nord-Nore	10	9	10	0
Utdanning				
Grunnskole	27	33	23	-4
Videregående skole	39	36	41	2
Universitet eller høyskole	26	18	30	5
Uoppgitt eller ingen	8	12	5	-3

Frafall

Frafallet i den andre undersøkelsen om frivillig innsats var på 37,4 prosent av bruttoutvalget. Tabell 12 viser ikke-svar fordelt på kategoriene 'ønsket ikke å delta', 'forhindret', 'ikke truffet' og 'annet frafall', etter kjennetegnene kjønn, alder, landsdel og utdanningsnivå. Denne viser at den vanligste årsaken til frafall var at respondentene ikke ønsket å delta eller ikke ble truffet.

Det fremgår av tabellen at kvinner har noe høyere svarprosent enn menn, noe som henger sammen med at flere ble truffet i denne gruppen. Når det gjelder alder er svarprosenten er noe høyere blant personer i alderen 45-66 år, hvor også 'ikke truffet'-raten var lav. De over 67 år var i større grad enn de yngre gruppene forhindret fra å delta, mens det blant personer mellom 16 og 44 år var mange som både ikke ønsket å delta og som ikke ble truffet. For de eldste kan frafallet dreie seg om at sykdom og deres allmenne helsetilstand gjorde det vanskelig å delta.

På landsdel ser man at svarprosenten var en del lavere i Akershus og Oslo og Hedmark og Oppland enn i de øvrige områdene. Dette har sammenheng med at mange av personene bosatt i disse to landsdelene ikke ble truffet.

Tabell 12. Svarprosent og frafallsårsaker etter kjønn, alder, landsdel og utdanning for undersøkelsen om frivillig innsats 2010. Prosent.

	Intervju	Ønsket ikke å delta	Forhindret	Ikke truffet	Annet frafall	Antall personer
Totalt	63	19	3	15	0	1981
Kjønn						
Menn	62	19	3	16	0	987
Kvinner	63	20	3	14	0	994
Alder						
16-24 år	60	21	2	17	0	319
25-44 år	60	17	2	20	0	721
45-66 år	66	20	2	11	0	724
67-79 år	63	19	11	7	0	217
Landsdel						
Oslo og Akershus	57	19	5	20	0	468
Hedmark og Oppland	60	20	3	17	0	149
Østlandet ellers	61	22	4	13	0	385
Agder og Rogaland	70	17	2	10	0	289
Vestlandet	65	18	2	14	0	332
Trøndelag	63	21	2	14	0	169
Nord-Nore	47	16	3	15	1	189
Utdanning						
Grunnskole	54	25	3	18	0	535
Videregående skole	66	21	2	12	0	780
Universitet eller høyskole	74	13	1	13	0	509
Uoppgitt eller ingen	41	14	17	27	0	157

Når det gjelder utdanningsnivå ser man at svarprosenten øker med utdanningsnivå, noe som gjenspeiles i at det var flere som både ønsket å delta og ble truffet blant de med universitet- og høyskoleutdanning. Andelen 'ønsket ikke å delta' var høy blant personer med videregående utdanning, mens både denne og 'ikke truffet' forklarer storparten av frafallet blant de med grunnskoleutdanning.

Undersøkelse om frivillig innsats 2014

Utvalgsskjevhet i Respons-undersøkelsen

Tabell 13 viser svarprosjenter og fordelingen i bruttoutvalget, nettoutvalget og frafallet etter kjennetegnene kjønn, alder, landsdel og utdanningsnivå for den første undersøkelsen om frivillig innsats i 2014.

Når det gjelder kjønn er svarprosenten noe høyere blant kvinner enn menn, noe som bidrar til at denne gruppen er svakt overrepresentert i nettoutvalget. På aldersvariabelen finner man enkelte avvik mellom brutto- og nettoutvalget, herunder en underrepresentasjon av 16-29-åringer og overrepresentasjon av de over 44 år. Med hensyn til landsdel viser tabellen at svarprosenten er en god

Tabell 13. Fordelingen i bruttoutvalget, frafallet og nettoutvalget etter kjønn, alder, landsdel og utdanning for undersøkelsen om frivillig innsats 2014 (Respons). Prosent.

	Svarprosent	Bruttoutvalg	Frafall	Nettoutvalg	Netto-brutto
Total	20	100	100	100	
Kjønn					
Mann	20	50	50	49	-1
Kvinne	21	50	50	51	1
Alder					
16-29 år	18	23	24	20	-3
30-44 år	19	26	26	25	-1
45-59 år	22	25	24	27	2
60 år +	22	27	26	28	2
Landsdel					
Akershus og Oslo	21	24	23	25	1
Hedmark og Oppland	17	8	8	6	-1
Østlandet elles	18	19	20	17	-2
Agder og Rogaland	21	14	14	15	0
Vestlandet	25	17	16	21	4
Trøndelag	19	9	9	8	0
Nord-Norge	16	10	10	8	-2
Utdanning					
Ungdomsskole eller lavere	5	27	32	7	-20
Videregående skole	17	41	43	34	-7
Universitet eller høyskole	37	31	25	58	27
Ikke oppgitt	32	1	1	1	0

del høyere for Vestlandet enn storparten av de andre kategoriene, noe som også gir utslag i en overrepresentasjon av personer med dette kjennetegnet. Oslo og Akershus er svakt overrepresentert, mens Hedmark og Oppland, Østlandet ellers og Nord-Norge er noe underrepresentert. De største skjevhetene gjør seg imidlertid gjeldende for utdanning, hvor personer med grunnskole og videregående utdanning er underrepresentert og de med universitets- og høyskoleutdanning er overrepresentert.

Frafall i Respons-undersøkelsen

Frafallet i den første undersøkelsen om frivillig innsats i 2014 var på 79,8 prosent av bruttoutvalget – en betydelig andel. Det må samtidig påpekes at utvalget var en god del større enn i de andre undersøkelsene. Tabell 14 viser hvordan frafallet fordeler seg på kategoriene ubesvart, feil telefonnummer, nekt, bortreist/utilgjengelig, og utenfor målgruppen/sykdom o.l.

Det fremgår av tabellen at den vanligste årsaken til frafall var at respondenten ikke ønsket å delta, og dernest at de ikke svarte på oppringingen. I den sistnevnte kategorien finner man også personer som det ble gjort en avtale om rekontakt med, men som senere ikke fulgte opp denne.

Av det resterende frafallet ser man at mange respondenter ikke ble nådd fordi telefonnummeret var feil. Dette var et gjennomgående problem i undersøkelsen som følge av kvaliteten på numrene som ble levert av tredjepart, og ble forsøkt rettet på ved nummersøk i offentlige telefonkataloger. De to øvrige kategoriene omfatter personer som enten var bortreist eller midlertidig bosatt på institusjon, eller som av helsemessige årsaker ikke kunne delta i undersøkelsen. Om man utelater personene i disse sistnevnte gruppene, og i stedet regner dem som avganger, bidrar dette til å heve svarprosenten til 25,5.

Tabell 14. Frafallsårsaker i undersøkelsen om frivillig innsats 2014 (Respons).

	Antall personer	Prosent
Ubesvart	4 924	31,2
Feil telefonnummer	2 490	15,8
Nekt	6 755	42,9
Bortreist/utilgjengelig i intervjuperioden	281	1,8
Utenfor målgruppen/sykdom e.l.	1 310	8,3
Totalt	15 760	100

Utvalgsskjevhet i SSB-undersøkelsen

Tabell 15 viser fordelingen i bruttoutvalget, nettoutvalget og frafallet etter kjennetegnene kjønn, alder, landsdel og utdanningsnivå i den andre undersøkelsen om frivillig innsats i 2014.

På kjønnsvariabelen fremkommer det at kvinner er noe overrepresentert, men forskjellen er relativt liten. Det er også bare mindre avvik når det gjelder landsdeler, noe som tyder at det ikke er noen systematisk skjevhet på denne variabelen. Det er markante avvik mellom brutto- og nettoutvalget i de ulike aldersgruppene, med en overrepresentasjon av personer i alderen 45-79 år, og en tilsvarende underrepresentasjon blant de i alderen 24-44 år. Det er også en betydelig skjevfordeling med hensyn til fordelingen på utdanningsnivå, som består i at personer med ingen utdanning eller grunnskole er underrepresentert og personer med høyere utdanning er overrepresentert i nettoutvalget.

Tabell 15. Fordelingen i bruttoutvalget, frafallet og nettoutvalget etter kjønn, alder, landsdel og utdanning for undersøkelsen om frivillig innsats 2014 (SSB). Prosent.

	Bruttoutvalg	Frafall	Nettoutvalg	Netto-Brutto
Totalt	100	100	100	
Kjønn				
Menn	50	51	50	-1
Kvinner	50	49	51	1
Alder				
16-24 år	15	15	15	0
25-44 år	36	43	31	-5
45-66 år	37	33	39	3
67-79 år	13	10	16	3
Landsdel				
Oslo og Akershus	24	25	23	-1
Hedmark og Oppland	8	7	8	0
Østlandet ellers	19	19	19	0
Agder og Rogaland	14	14	14	0
Vestlandet	17	16	18	1
Trøndelag	9	9	8	0
Nord-Nore	10	10	9	0
Utdanning				
Grunnskole	25	28	22	-3
Videregående skole	39	36	40	2
Høyskole eller universitet, 3 år	23	18	26	4
Høyskole eller universitet, 4 år +	7	5	8	1
Uoppgitt eller ingen	7	13	3	-4

Frafall i SSB-undersøkelsen

Fraffallet i SSB-undersøkelsen var på 43,1 prosent av bruttoutvalget. Tabell 16 viser ikke-svar fordelt på kategoriene ønsker ikke å delta, forhindret, ikke truffet og annet frafall, etter kjennetegnene kjønn, alder, landsdel og utdanningsnivå. Det fremgår av tabellen at den vanligste frafallsårsak var at respondentene ikke ble truffet i løpet av intervjuperioden, noe som gjaldt for i overkant av en fjerdedel av utvalget. 'Ønsket ikke å delta' var nest vanligste årsak, mens bare en liten andel ikke deltok som følge av andre grunner.

På kjønn ser man at det er noe høyere svarprosent blant kvinner enn menn, noe som har sammenheng med at man klarte å komme i kontakt med flere i denne gruppen. Forskjellene mellom kjønnene må likevel kunne sies å være små. For alder ser man derimot at svarprosentene varierer en del mellom de ulike aldersgruppene, med lavere deltagelse blant de yngre enn blant de eldre. Dette har å gjøre med at de yngre var vanskeligere å nå. Når man derimot først kom i kontakt med dem deltok de yngre i større grad enn de eldre, hvilket bidro til å jevne ut forskjellene i svarprosent.

Tabell 16. Svarprosent og frafallsårsaker etter kjønn, alder, landsdel og utdanning for undersøkelsen om frivillig innsats 2014 (SSB). Prosent.

	Intervju	Ønsket ikke å delta	Forhindret	Ikke truffet	Annet frafall	Antall personer
Totalt	57	13	4	27	0	3378
Kjønn						
Menn	56	13	4	27	0	1698
Kvinner	58	12	4	26	0	1680
Alder						
16-24 år	57	11	0	31	0	493
25-44 år	49	11	6	35	0	1206
45-66 år	61	14	3	22	0	1235
67-79 år	68	14	6	12	1	444
Landsdel						
Oslo og Akershus	56	9	5	31	0	806
Hedmark og Oppland	58	14	4	24	0	257
Østlandet ellers	57	15	3	26	0	642
Agder og Rogaland	57	14	4	24	1	473
Vestlandet	61	12	4	23	0	569
Trøndelag	55	14	4	28	0	292
Nord-Nore	55	11	3	31	0	323
Utdanning						
Grunnskole	51	14	4	31	0	835
Videregående skole	60	15	3	23	0	1299
Høyskole eller universitet, kort	66	9	2	23	0	761
Høyskole eller universitet, lang	67	7	4	22	0	237
Uoppgitt eller ingen	25	8	18	50	0	246

Når det gjelder landsdeler er forskjellene forholdsvis små, men man ser at svarprosenten er høyere for Vestlandet enn resten av landet. Oslo og Akershus og Nord-Norge skiller seg ut med en høy andel 'ikke truffet', samtidig som det var flere som ønsket å delta. På utdanningsvariabelen ser man igjen at svarprosenten øker med utdanningsnivået. Det var særlig vanskelig å få tak i personer uten registrert utdanning, mens det blant personer med grunnskole-utdanning var en høy andel som ikke ble truffet og mange med videregående utdanning som ikke ønsket å delta.

Vekting av undersøkelsene

For å kompensere for de skjevhetene som eventuelt foreligger i materialet kan man benytte vekter for å veie opp eller ned enheter som er henholdsvis under- eller overrepresentert i nettoutvalget. Det vil imidlertid kunne være avvik mellom brutto- og nettoutvalget som lar seg avdekke ved å se på variablene man har målt, og man garanterer således ikke ved å bruke vekter at alle typer av utvalgsskjevheter blir korrigert for.

For undersøkelsene i 1998, 2009 og 2014 er det allerede beregnet vekter som ligger inne i datasettene slik at de enkelt kan tas i bruk i SPSS, Stata eller et tilsvarende statistikkprogram.

Tabell 17. Vektingsvariable i undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014.

År	Vektingsvariable(r)	Vektet etter
1998	vekt	Alder og utdanning
2004	-	-
2009	vekt1 (hovedutvalget) vekt2 (tilleggsutvalget)	Alder og utdanning
2010	-	-
2014 (Respons)	Vekt3	Alder og utdanning
2014 (SSB)	vekt	Kjønn, alder og utdanning

Tema og spørsmål

I dette kapittelet redegjøres det for sentrale tema og spørsmål i undersøkelsene om frivillig innsats. Det er bare de tema som går igjen på tvers av to eller flere runder som er tatt med, og for ytterligere detaljer henvises det til de enkelte dokumentasjonsrapporter utarbeidet for hver undersøkelse.

Tabell 18 viser hvilke tema som er omfattet av de ulike undersøkelsene. Alle undersøkelsene inneholder i tillegg et sett av variabler som dekker ulike bakgrunnsopplysninger om respondentene. Disse behandles helt til sist i dette kapittelet.

Tabell 18. Tema i undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014

	1998	2004	2009	2010	2014 (Respons)	2014 (SSB)
Frivillig arbeid for organisasjoner	X	X	X	X	X	X
Frivillig arbeid for private/offentlige	X				X	
Internettbasert frivillig innsats			X		X	
Hjelp til venner, slekt og familie					X	
Medlemskap i organisasjoner	X		X			
Motivasjon for frivillig innsats	X		X		X	
Barrierer for frivillig innsats			X		X	
Økonomisk støtte til organisasjoner	X		X		X	X
Sosial kapital, nettverk og tillit			X		X	
Politisk interesse og deltagelse			X		X	

Frivillig arbeid

Frivillig arbeid er gitt en felles, grunnleggende definisjon som har blitt brukt på tvers av alle undersøkelsene:

Med frivillig, ulønnet arbeid mener vi arbeid du utfører for andre enn familie og nære venner, uten at du får vanlig lønn for dette. Vi regner arbeidet som ulønnet selv om du har fått en viss godtgjørelse for utgifter eller har mottatt en mindre, symbolsk betaling.

Respondentene har fått oppgitt denne i spørreskjemaene sammen med flere eksempler på frivillig arbeid, så som: trening og instruksjons av medlemmer, administrativt arbeid, styreverv, transport, kampanjeaktivitet, informasjonsarbeid, dugnader, og innsamlinger.⁶ De skulle også regne med arbeid utført for kultur- og velferdstjenester drevet av frivillige organisasjoner.⁷

Definisjonen er i tråd med anbefalingene som er gitt i Den internasjonale arbeidsorganisasjonens manual for måling av frivillig arbeid (se ILO, 2011). Med arbeid menes aktiviteter som ikke kun gjøres for ens egen del, men som bidrar til produksjon av goder eller tjenester for andre enn familie og nære venner. At arbeidet er ulønnet betyr at man ikke får vanlig lønn som motytelse for den innsatsen som legges ned. Dette utelukker imidlertid ikke at man kan motta kompensasjon for mindre utgifter eller motta en symbolsk betaling. Til sist regnes arbeidet bare som frivillig dersom det er fravær av tvang, sett bort fra forventninger fra omgivelsene og former for sosialt press, og det har et betydningsfullt innslag av valgfrihet med hensyn til oppgavene som utføres.

Frivillig arbeid for organisasjoner

Den frivillige arbeidsinnsatsen er målt ved først å spørre respondentene om de har utført frivillig arbeid for organisasjoner innen ulike kategorier i løpet av de siste 12 månedene, og eventuelt hvor mange timer de har brukt på dette. For hver kategori har det blitt stilt tilsvarende spørsmål for siste fire uker til de som har utført frivillig arbeid.

Begrunnelsen for å spørre både om frivillig arbeid for de siste 12 måneder og de siste fire uker er en antagelse om at de fleste klarer å huske hvorvidt de har utført frivillig arbeid for ulike organisasjonstyper over en lengre periode, mens de derimot har lettere for å gi et presist anslag over timebruk dersom de forholder seg til et kortere tidsrom. Førstnevnte antas å være best egnet til å

---

6. Vanlig medlemsaktiviteter som deltakelse på trening, øvelser og medlemsmøter regnes ikke som frivillig arbeid.

7. Denne presiseringen er tatt med fra og med 2004-undersøkelsen. I 1998-undersøkelsen ble det kun opplyst overfor respondentene at de skulle regne med ubetalt omsorgsarbeid organisert gjennom frivillige organisasjoner.

anslå andel frivillig arbeid i befolkningen, mens sistnevnte ses som å gi et bedre grunnlag for å beregne timer brukt på slikt arbeid.

Det frivillige arbeidet er kategorisert med utgangspunkt i *The International Classification of Nonprofit Organizations* (ICNPO), hvor organisasjoner deles inn etter sin økonomiske aktivitet (se Salamon & Anheier, 1996; FN 2003). Undersøkelsen i 1998 benyttet dette skjemaet sammen med en typologi hentet fra Korvaldutvalgets utredning om frivillige organisasjoner (NOU 1988:17), der organisasjonene ble klassifisert etter hovedformål.⁸ De senere rundene har benyttet en tilpasset utgave av ICNPO-skjemaet, som vist i tabell 19.

Tabell 19. Organisasjonskategorier brukt i undersøkelsene om frivillig innsats 2004-2014.

Kategori	Eksempler
1 Kunst og kultur	Musikk, teater og dans, kunst, brukskunst og arkitektur, historie, litteratur og språk, museer, samlinger og bibliotek, tidsskrifter og medier, andre kulturelle og kunstneriske aktiviteter
2 Idrett og sport	Alle typer idrett, sport og trim
3 Hobby, fritid og sosiale foreninger	Friluftsliv og speideren, motor og båtforening, dyreeierklubber, pensjonistlag, studentsamfunn, sosiale klubber (Rotary, Lions), hagelag, rollespill, dataspill, brettspill, internasjonale vennskaps- og utvekslingsorganisasjoner, mv.
4 Utdanning og forskning	Grunnskole, videregående skole, folkehøgskoler, universitet og høyskole, vokensopplæring, forskning, mv.
5 Helse, pleie- og redningsarbeid	Sykehus og rehabilitering, pleie- og aldershjem, psykiatriske institusjoner, helsetjenester, alternativ medisin, redningsarbeid og ambulansetjenester
6 Sosiale tjenester og rusmiddelomsorg	Barnehager, familierådgivning, krisesentre- og krisetelefoner, tjenester for funksjonshemmede og eldre, selvhjelp, mv.
7 Natur-, miljø- og dyrevern	Natur og miljøvern, områdevern og forvaltning, dyrevern
8 Velforeninger, grendelag og nærmiljø	Velforeninger, grendelag og forsamlingshus
9 Borettslag og boligbyggelag	Borettslag, boligbyggelag, huseierforeninger
10 Rettighets-, støtte- og avholdsarbeid	Funksjonshemmede og syke, kvinnesak, målsak, avhold, etniske minoriteter, svake og utsatte grupper, lobbyvirksomhet, juridisk bistand og forbrukerorganisasjoner
11 Politiske partier	Politiske partier og ungdomspartier
12 Internasjonale organisasjoner	Vennskaps- og utvekslingsorganisasjoner, nødhjelp og bistand, menneskerettighets- og fredsarbeid
13 Religion og livssyn	Organisasjoner tilknyttet Den norske kirke, misjon, frikirker, andre religioner, livssynsorganisasjoner
14 Yrkes-, bransje- og fagforeninger	Arbeidstaker- og arbeidsgiverforeninger, bransje- og nærings-sammenslutninger, produsentkooperativer, elev- og student-organisasjoner
15 Andre	Organisasjoner som ikke passer i de øvrige kategorier

8. Kategoriene i denne typologien er idrettslag, kultur-, natur- og miljøvernforeninger, sosiale og humanitære foreninger, religiøse foreninger og livssynsorganisasjoner, hobby- og fritidsforeninger, politiske organisasjoner, organisasjoner i arbeidslivet og andre foreninger. Se også appendikset.

Fordi kategoriseringen har blitt gjort på litt ulike måter vil det være nødvendig med tilpasninger av dataene dersom man skal sammenligne 1998-tallene med tall fra 2004 til 2014.

At det er benyttet ulike kategorier bidrar også til enkelte variasjoner når det gjelder registreringen av frivillig arbeid. Dette gjelder særlig frivillig arbeid som er utført for velforeninger, grendelag og borettslag, som trolig ble underrapportert i 1998 fordi disse ikke ble nevnt ved egne kategorier. Fra 2014 er det også presisert at religion og livssyn inkluderer Den norske kirke, ettersom kirken siden 2012 har vært i ferd med å få en mer selvstendig stilling i relasjon til staten og derfor inngår som del av frivillig sektor.

Arbeidsoppgaver utført som del av frivillig arbeidsinnsats

Det er i 1998 og 2014 (Respons) stilt spørsmål om man har utført noen av de følgende arbeidsoppgaver som del av den frivillige arbeidsinnsatsen:

- Styrearbeid
- Administrasjon/kontorarbeid
- Transport
- Instruksjon og trening
- Dugnader
- Innsamlinger
- Arbeid med organisasjonens nettside eller konto på sosiale medier
- Annet informasjonsarbeid, kampanjer, politisk arbeid
- Hjelp eller omsorgsarbeid rettet mot enkeltpersoner eller grupper
- Annet

Frivillig arbeid i andre former

Man har også kartlagt frivillig arbeid for andre enn frivillige organisasjoner. Undersøkelsene i 1998 og 2014 omfattet blant annet spørsmål om arbeid for offentlige og andre private virksomheter, som for eksempel museer og teatre, skoler og barnehager, rusmiddelomsorg, frivillighetssentraler, bedrifter og lignende.

Videre har man fra 2009 innlemmet spørsmål om virtuelt frivillig arbeid. Dette er arbeid som utføres på internett og hvor man således ikke trenger å møtes ansikt til ansikt, for eksempel at man skriver artikler på nettsider, gir råd over en chattefunksjon, organiserer kampanjer, modererer diskusjoner, eller er leksehjelper på nett, med mer.

Fra 2014 har man til sist tatt med spørsmål om man har gitt regelmessig hjelp til slektninger, naboer, venner eller kolleger, eller noen i eget hushold med spesielle omsorgsbehov. Slik hjelp kan forstås som frivillig innsats i en uformell kontekst, selv om det ikke vil inngå som frivillig arbeid etter den definisjon som er brukt i undersøkelsene.

Tabell 19. Frivillig arbeid. Variabler i undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014.

	1998	2004	2009	2010	2014 (Respons)	2014 (SSB)
<i>Frivillig arbeid for frivillige organisasjoner</i>						
- Utført frivillig arbeid siste 12 måneder (innenfor 15 kategorier)	icnpof01- icnpof11	Friv1_- Friv1_15	Friv1_- Friv1_15	Friv1_- Friv1_15	FrivArb1- FrivArb15	FrivArb1- FrivArb15
- Timer brukt på frivillig arbeid siste 12 måneder (innenfor 15 kategorier)	friva1ar- friva11ar	Friv2_- Friv2_15	Friv2_- Friv2_15	Friv2_1- Friv2_15		
- Utført frivillig arbeid siste fire uker (innenfor 15 kategorier)		Friv3_- Friv3_15	Friv3_- Friv3_15	Friv3_1- Friv3_15	Friv3_1- Friv3_15	Friv3_1- Friv3_15
- Timer brukt på frivillig arbeid siste fire uker (innenfor 15 kategorier)	friva1uk- friva11uk	Friv4_- Friv4_15	Friv4_- Friv4_15	Friv4_1- Friv4_15	Friv4_1- Friv4_15	Friv4_1- Friv4_15
- Medlem i organisasjon (innenfor 15 kategorier) utført frivillig arbeid for?		Friv5_- Friv5_15	Friv5_- Friv5_15	Friv5_1- Friv5_15	Friv5_1- Friv5_15	
- Arbeidsoppgaver utført som del av frivillig arbeid	frivar1- frivar11				Friv6_1- Friv6_15	
<i>Frivillig arbeid for offentlige og andre private virksomheter</i>						
- Utført frivillig arbeid for private bedrifter eller velferdstilbud	fripr1- fripr3				Friva- And1a_1	
- Timer brukt på frivillig arbeid for bedrifter /velferdstilbud	frivpr1uk- frivpr3uk				Friva- And1a_2	
- Utført frivillig arbeid for kommunale eller statlige virksomheter	friof1- frio3				Friv- And1b_1	
- Timer brukt på frivillig arbeid for kommunale /statlige virksomheter	friof1uk- frio3uk				Friv- And1b_2	
- Utført frivillig arbeid i regi av en frivillighetssentral	v269				Friva- And1a_1	
- Timer brukt på frivillig arbeid i regi av en frivillighetssentral	v271				Friva- And1c_1	
<i>Frivillig arbeid for diskusjons-grupper og nettsamfunn</i>						
- Utført frivillig arbeid for diskusjonsgruppe eller nettsamfunn			Inter3		Virtuell1	
- Timer brukt på frivillig arbeid for diskusjons-gruppe eller nettsamfunn			Inter3bT		Virtuell2	

Organisasjonsmedlemskap

Medlemskap er en frivillig formell tilknytning til en frivillig organisasjon. Fordi passive organisasjonsmedlemskap ofte kan være vanskelig å komme på i en intervjusituasjon vil man som regel få et mer korrekt bilde av omfanget av medlemskap dersom man spør om tid brukt på medlemsaktiviteter. Medlemsdeltakelse er definert som trening, øvelser, medlemsmøter og lignende, som ikke inngår som del av frivillig arbeid eller er knyttet til organisasjonsverv.

Undersøkelsene i 1998 og 2009 omfattet særskilte spørsmål om dette, i tillegg til at man i alle undersøkelsene har kartlagt om respondentene også var

medlem i organisasjonene de hadde utført frivillig arbeid for. Man har stilt spørsmål om medlemskap i organisasjoner innenfor de ulike kategoriene, samt tidsbruk når det gjelder medlemsaktiviteter i løpet av de siste 12 måneder og de siste fire uker.

Forholdet mellom organisasjon og medlem

Respondentene har som del av spørsmålene om medlemskap blitt bedt om å vurdere sitt forhold til organisasjonen de mener er viktigst for dem. I denne sammenheng er følgende påstander stilt opp (med skala fra svært uenig til svært enig):

- Det er viktig for meg at organisasjonen er demokratisk organisert
- Ledelsen opptrer for ofte på egen hånd, uten å ta hensyn til medlemmenes synspunkter⁹
- Gjennom å delta i organisasjonen får jeg en god skolering i demokratiske spilleregler
- Jeg stiller gjerne opp på bestemte tiltak organisasjonen setter i gang, men orker sjelden å delta i vanlig møtevirksomhet
- Det er for lite debatt og diskusjon i organisasjonen⁹
- Man gir et viktig bidrag til organisasjonens virksomhet også ved å stå som passivt medlem

Tabell 20. Medlemskap. Variabler i undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014.

	1998	2004	2009	2010	2014 (Respons)	2014 (SSB)
<i>Medlemskap i frivillige organisasjoner</i>						
- Medlem i en eller flere frivillige organisasjoner [innenfor 15 kategorier]	icnpom01- icnpom12		Medl1_- Medl1_15			
- Timer bruk på medlemsdeltagelse i organisasjoner [innenfor 15 kategorier] siste 12 måneder	v336		Medl2_- Medl2_15			
- Medlemsdeltagelse i organisasjoner [innenfor 15 kategorier] siste fire uker			Medl3_- Medl3_15			
- Timer bruk på medlemsdeltagelse i organisasjoner [innenfor 15 kategorier] siste fire uker	v337		Medl4_- Medl4_15			
- Vurdering av forholdet mellom medlem og organisasjon	v334- v349		Medl6_			

9. Kun stilt i 1998-undersøkelsen.

Motivasjon for og barrierer mot frivillig innsats

Undersøkelsene kartlegger også hvorfor befolkningen bruker eller ikke bruker tid og energi på å utføre frivillige arbeidsinnsatser. For å måle holdninger er det valgt en kombinasjon av *ratingprosedyrer*, hvor respondentene bes om å skåre motivasjonskilder på en skala, og *rankingprosedyrer*, som innebærer at de rangerer disse kildene ut fra hvor hvilken betydning de har for dem.

Motivasjon for frivillig innsats

Måleinstrumentet man har benyttet er *Volunteer Functions Inventory* (VFI), både fordi det er tilpasset formålet og velprøvd i nasjonal og internasjonal forskning. VFI bygger på en tanke om at det er en nær sammenheng mellom motivasjon, arbeidsoppgaver og tilfredshet.

VFI identifiserer et sett av sentrale behov eller funksjoner som frivillig arbeid kan tenkes å fylle hos den enkelte. I sin fullstendige form er VFI et spørreskjemainstrument som består av 30 begrunnelser for å gjøre frivillig arbeid. Begrunnelsene blir delt inn i fem underdimensjoner: Sosiale begrunnelser, verdibegrunnelser, arbeidsmarkedsbegrunnelser, læringsbegrunnelser, og selvaktelsesbegrunnelser.¹⁰ I undersøkelsene har man valgt å operasjonalisere disse ved forskjellige påstander for hver av dimensjonene, som respondentene har blitt bedt om å skåre på en skala fra 1 til 7.¹¹

Tabell 21. Operasjonalisering av *Volunteer Functions Index*.

Dimensjon	Påstand
Selvaktelsesbegrunnelser	Jeg føler meg betydningsfull når jeg arbeider frivillig Som frivillig blir jeg mer fornøyd med meg selv
Arbidsmarkedsbegrunnelser	Det er bra å ha en attest på at man har jobbet som frivillig Jeg kan få kontakter som kan hjelpe meg i arbeidslivet
Sosiale begrunnelser	Folk som står meg nær har oppfordret meg til å arbeide frivillig Jeg har venner som arbeider som frivillige Føler sterke forventninger fra folk rundt meg til å bidra Jeg føler et sosialt press for å delta
Læringsbegrunnelser	Jeg kan lære mer om det jeg arbeider Som frivillig lærer jeg noe gjennom praktisk erfaring
Verdibegrunnelse	Jeg kan gjøre noe konkret for saker som opptar meg Som frivillig viser jeg medfølelse med dem som har det verre enn meg selv

10. Dimensjonene er forkortet og tilpasset til undersøkelsene om frivillig innsats. Man har blant annet utelatt dimensjonen "beskyttende", som knytter seg til eksempelvis psykisk helse (se Wollebæk, Sætrang & Fladmoe 2015: 87).

11. De samme påstandene er stilt i alle tre undersøkelser med unntak av en mindre endring i 2014, hvor «jeg føler et sosialt press for å delta» ble byttet ut med «jeg føler sterke forventninger fra folk rundt meg om å bidra». Årsaken var at man i 1998 og 2009 fikk få positive svar på den førstnevnte påstanden.

Tabell 22. *Motivasjon. Variabler i undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014.*

	1998	2004	2009	2010	2014 (Respons)	2014 (SSB)
<i>Generelle holdningsspørsmål</i>						
- Viktig å arbeide for organisasjon	v195		Hold1		Hold1	
- Viktig å arbeide for frivillige organisasjoner	v196		Hold2		Hold2	
- Frivillige står verdier som ikke erstattes av lønnet arbeidskraft	v287		Hold3			
<i>Motivasjoner for frivillig innsats</i>						
- Jeg har venner som arbeider frivillig	v274		Hold7a		Hold3__1	
- Som frivillig blir jeg mer fornøyd med meg selv	v275		Hold7b		Hold3__2	
- Folk som står meg nær har oppfordret meg til å arbeide som frivillig	v276		Hold7c		Hold3__3	
- Som frivillig viser jeg medfølelse med dem som har det verre enn meg	v277		Hold7d		Hold3__4	
- Jeg kan lære mer om det jeg arbeider for	v278		Hold7e		Hold3__5	
- Jeg føler et sosialt press for å delta	v280		Hold7g			
- Jeg føler sterkere forventninger fra folk rundt meg om å bidra					Hold3__6	
- Jeg kan få kontakter som kan hjelpe meg i arbeidslivet senere	v279		Hold7f		Hold3__7	
- Som frivillig kan jeg gjøre noe konkret for saker som opptar meg	v281		Hold7h		Hold3__8	
- Jeg føler meg betydningsfull når jeg arbeider som frivillig	v282		Hold7i		Hold3__9	
- Som frivillig lærer jeg noe gjennom praktisk erfaring	v283		Hold7j		Hold3__10	
- Det er bra å ha en attest på at man har jobbet som frivillig	v284		Hold7k		Hold3__11	
<i>Barrierer mot frivillig innsats</i>						
- Frivillige står for verdier som ikke kan erstattes av lønnet arbeidskraft			Hold6		Hold6	
- Dersom det er mulig, vil jeg heller betale i stedet for å gjøre frivillig arbeid			Hold5		Hold7__2	
- Arbeidssituasjonen min er for krevende			Medl8a		Hold6__1	
- Ingen har spurt meg om å delta			Medl8b		Hold6__2	
- Jeg er ikke interessert			Medl8c		Hold6__3	
- Jeg har helseproblemer			Medl8d		Hold6__4	
- Jeg for opptatt med andre aktiviteter			Medl8e		Hold6__5	
- Jeg vet ikke hvor jeg skal starte			Medl8i		Hold6__6	

Økonomisk støtte

Det har også blitt spurt om den økonomiske støtten som husholdninger yter til frivillige organisasjoner og stiftelser i undersøkelsene i 1998, 2009 og 2014. I hovedsak omfatter dette pengegaver, men den første undersøkelsen inkluderte også spørsmål om lotterier og andre spill samt naturalytelser.

Pengegaver innebærer støtte til frivillige organisasjoner ved at man gir en pengesum som ikke er forbundet med kjøp av varer eller tjenester, eller som ikke tar form av medlemskontingent. Det er stilt spørsmål om slike gaver til frivillige organisasjoner i organisasjonskategoriene:¹²

- Helse, pleie og redningsarbeid
- Sosiale tjenester og rusmiddelomsorg
- Internasjonale organisasjoner
- Religion og livssyn
- Andre organisasjoner

Det er både spurt om man har gitt pengegaver innenfor disse kategoriene, og hvilket beløp man har gitt i løpet av de siste 12 måneder.

Tabell 23. Pengegaver. Variabler i undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014.

	1998	2004	2009	2010	2014 (Respons)	2014 (SSB)
<i>Gitt pengegaver siste 12 måneder</i>						
- Helse, pleie og redningsarbeid	icnpob01-icnpob11		OekSt1_		Oeksto5	Oeksto1_5
- Sosiale tjenester og rusmiddelomsorg	icnpob01-icnpob11		OekSt1_2		Oeksto6	Oeksto1_6
- Internasjonale org. nødhjelp og bistand	icnpob01-icnpob11		OekSt1_3		Oeksto12	Oeksto1_12
- Religion og livssyn	icnpob01-icnpob11		OekSt1_4		Oeksto13	Oeksto1_13
- Andre organisasjoner	icnpob01-icnpob11					Oeksto1_14
<i>Sum pengegaver gitt siste 12 måneder</i>						
- Helse, pleie og redningsarbeid	bidrag1a-bidrag11a		OekSt2_		Oeksto5_1	Oeksto2_5
- Sosiale tjenester og rusmiddelomsorg	bidrag1a-bidrag11a		OekSt2_2		Oeksto6_1	Oeksto2_6
- Internasjonale org. nødhjelp og bistand	bidrag1a-bidrag11a		OekSt2_3		Oeksto12_1	Oeksto2_12
- Religion og livssyn	bidrag1a-bidrag11a		OekSt2_4		Oeksto13_1	Oeksto2_13
- Andre organisasjoner	bidrag1a-bidrag11a					Oeksto2_14

12. 1998-undersøkelsen inkluderte også kategorien 'Organisasjoner/stiftelser aktive i kulturelt og politisk arbeid'.

Bakgrunnsopplysninger og andre variabler

Foruten det overnevnte omfatter datamaterialet fra de ulike undersøkelsene også variabler knyttet til andre tema, men sett bort fra bakgrunnsopplysninger er ikke disse i like stor grad sammenlignbare over tid.

De følgende variabler er med på tvers av to eller flere undersøkelser:

Tabell 24. Andre. Variabler i undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014.

	1998	2004	2009	2010	2014 (Respons)	2014 (SSB)
<i>Andre spørsmål:</i>						
- Stemmegivning	v429	ValgMorg	Polit1		Polit1	
- Venstre-høyre-skala	v432		Polit2		Polit2	
- Politisk interesse	v447		Polit3		Polit3	
- Tillit	v454- v457		Tillit1			
<i>Bakgrunnsopplysninger</i>						
- Kjønn	v1	IOs_Kjon	IOs_Kjon	IOs_Kjon	Kjonn	Kjonn
- Alder	v2	IOs_Alde	IOs_Alde	IOs_Alde	Alder	IOs_Alde
- Utdanning	v472	UtdNivaa	utdnivgr	UtdNivgr	Utd1	Utdgr
- Inntekt	v473	EgenInn HusInn IOslinnt Hushlnnt	Innt_e*	IOslinnt Hushlnnt	Inntekt1	saminnt h_wsaminnt wies h_wies
- Yrke	v464	Arb1- Arb8	Arb1- Arb7	Arb1- Arb8	Arb1- Arb4 YrkKod1	
- Helse			Hels1- Hels2		Helse1	
- Innvandr			InvKat		Innv1-Innv6	innvkat
- Sivilstand	v3	Siv SivStat		Siv SivStat		Sivilstand
- Familietype		Fam_Fase	FamType	FamType		
- Husholdning	v5	Antpers	Antpers2	Antpers2	BARN1	antall_hush
- Barn	v4		AntB*	AntB*	BARN2a-2c	antall_und18
- Fylke	v7		Fylke	Fylke	Fylke	Fylke
- Landsdel		Landsdel	Landsdel	Landsdel		Landsdel
- Bostrøk	v6	Tettbygd Tettsted BoStroek	TS_Kode- TS_Stor	Tettbygd Tettsted BoStroek		

* Består av flere variabler med samme prefiks.

Appendiks

Organisasjonstypologier i 1998-undersøkelsen

Tabell 25. Organisasjonstypologiene brukt i 1998-undersøkelsen.

ICNPO-skjemaet		NOU-typologien	
Kode	Kategori		
1100	Kunst og kultur	1	Humanitære og sosiale organisasjoner
1200	Idrett	2	Kvinneorganisasjoner
1300	Rekreasjon og sosiale foreninger	3	Idrettsorganisasjoner og idrettslag
2100	Grunn og videregående utdanning	4	Kulturorganisasjoner
2200	Høgskole og universitet	5	Hobbyforeninger
2300	Annen utdanning	6	Religiøse organisasjoner
2400	Forskning og utvikling	7	Internasjonalt orienterte organisasjoner
3100	Sykehus og rehabilitering	8	Velforeninger og nærmiljø
3200	Sykehjem	9	Spontane aksjonsgrupper/bevegelser
3300	Psykiatriske institusjoner	10	Andre foreninger, lag
3400	Andre helsetjenester		
4100	Sosiale tjenester	Utenfor	
4200	Krisehjelp og støttearbeid	definisjon:	Politiske partier
4300	Økonomisk og materielle støtte		Arbeidslivsorganisasjoner
5100	Natur- og miljøvern		Bokklubber
5200	Dyrevern		Barnehager og skoler
6100	Lokalsamfunnsutvikling		Offentlig og næringsvirksomhet
6200	Bolig		Boligforvaltning
6300	Arbeidsopplæring		
7100	Interesseorganisasjoner		
7200	Juridisk rådgivning		
7300	Politiske organisasjoner		
8100	Legater		
8200	Fremme av frivillighet		
9100	Internasjonale organisasjoner		
10100	Tros- og livssynsorganisasjoner		
11100	Næringslivs- og arbeidsgiverorg.		
11200	Yrkessammenslutninger		
11300	Arbeidstakerorganisasjoner		
12100	Andre		

Sammenligning av 2009- og 2010-undersøkelsene

Tabell 26. Sammenligning av andel frivillige og gjennomsnittlig antall timer frivillig arbeid for undersøkelsene i 2009 og 2010. Prosent (med unntak av timetall).

	2009	2010	Diff
Andel frivillige i befolkningen	48	48	0
Timer frivillig arbeid siste fire uker, gj. snitt	6,3	3,3	-3,0*
Kjønn			
Menn	49	48	-1
Kvinner	47	47	1
Alder			
16-24	40	41	1
25-44	50	53	4
45-66	50	48	-2
67-79	45	38	-7
Utdanning			
Grunnskole	36	36	0
Videregående	50	49	-1
Høyskole/universitet	55	58	3
Organisasjonstyper			
Kultur og fritid	33	31	-2
Velferd	12	8	-3
Politikk og samfunn	7	7	-1
Bolig og økonomi	20	16	-4
Religion og livssyn	5	3	-1
N	1579	1240	

Note: Uvektede tall, * = $p < 0.5$

For gjennomsnittlig timer frivillig arbeid siste fire uker ser man at dette er en del høyere i 2009 enn 2010. Dette beror trolig på at sistnevnte undersøkelse ble gjennomført i januar og at den derfor dekket perioden rundt jul og nyttår, som vil være et tidsrom med lavere frivillig aktivitet enn ellers på året.

Hva gjelder andelen frivillige er det mindre avvik mellom undersøkelsene i andelen frivillige, hvorav det mest fremtredende gjelder gruppen 67-79 år, er forskjellene ikke statistisk signifikante. Dette tyder at gjennomføringsperioden ikke har gitt samme utslag på dette.

Registervariable i undersøkelsene 2009/2010

Variabelnavn	Labelnavn	Forklaring
YrkKod1	Yrkeskode 1 siffer	Arbeidsoppgaver som er karakterisert ved mange likhetstrekk danner et yrke. Yrke dannes vanligvis uten hensyn til yrkesutøvers utdanning, yrkesstatus eller bransje. Yrkesgruppering er at man grupperer sammen ensartede arbeidsoppgaver. 1. siffer = 10 yrkesfelter (grupperinger)
Landbgrp	Landbakgrunn, gruppert	For personer født i utlandet er dette (med få unntak) eget fødeland. For personer født i Norge er det foreldrenes fødeland. Når foreldrene har ulikt fødeland, er moren fødeland valgt.
InnvKat	Innvandrerkategori	B Innvandrere C Norskfødte med innvandrerforeldre
Nace_gr	Næringskode aggregert	Næringsklassifisering. Det vil si at en grupperer sammen homogene aktiviteter så langt det er mulig, dvs. en klassifisering av produksjonseenheter (foretak, lokal enhet osv.) ut fra den økonomiske aktiviteten de utøver. Med aktivitet menes en prosess, der ulike produksjonsfaktorer (råvarer, kapital og arbeidskraft) i samspill produserer varer eller tjenester. En aktivitet kjennetegnes derfor ved produktinnsats (varer og tjenester), en produksjonsprosess og av de produktene som framstilles.
FamType	IOs familietype	Detaljert inndeling av husholdningstyper for privathusholdninger. Er kodet ut i fra fødselsår/alder, antall personer og slektskapsforhold registrert av IO for husholdningen på intervjudispunktet.
Antpers2	Antall medlemmer i husholdningen?	Husholdningsstørrelse er antall personer bosatt i husholdningen, dvs. personer som har samme husholdningsnummer
AntB0_5	Antall barn 0-5 år	Antall barn bosatt i husholdningen i alderen 0 – 5 år (fyller 5 år i løpet av 2009)
AntB6_16	Antall barn 6 – 15 år	Antall barn bosatt i husholdningen i alderen 6 – 15 år (Fyller år i løpet av 2009)
Antb16	Antall barn 16 – 19 år	Antall barn bosatt i husholdningen i alderen 16 - 19 år (Fyller år i løpet av 2009)
Totbarn	Antall barn under 20 år	Antall barn bosatt i husholdningen under 20 år
TSkode	Tettstedskode	Tett-/spredtkode inneholder verdien T hvis adressen ligger i tettbygd område eller S hvis adressen ligger i et spredtbygd område. Det er SSBs definisjon av tettsted som ligger til grunn for inndelingen. Kommunen tildeler tett-/spredtkode til nye adresser som registreres mellom de årlige oppdateringene.
TS_stor	Tettsted (register)	En hussamling skal registreres som et tettsted dersom det 1. Bør minst 200 personer der og 2. Avstanden mellom husene skal normalt ikke overstige 50 meter. Det er tillatt med et skjønnsmessig avvik ut over 50 meter mellom husene i områder som ikke skal eller kan bebygges. Dette kan f.eks. være parker, idrettsanlegg, industriområder eller naturlige hindringer som elver eller dyrkbare områder. Husklynger som naturlig hører med til tettstedet tas med inntil en avstand på 400 meter fra tettstedskjernen.
Utdnivgr	Utdanning t.o.m. vår sem 08 (register)	Norsk standard for utdanningsgruppering (NUS 2000) er et kodesystem som klassifiserer utdanningsaktiviteter etter nivå og fag. Koden er brukt på alle personer i utdanning fra og med avsluttet grunnskole.
Samlinnt_IOgrp	Samlet inntekt IO, gruppert	Respondentens (IOs) samlede inntekt (inkl skatt) gruppert.
Innt_e_skatt_IOgrp	Inntekt, IO, etter skatt, gruppert	Respondentens (IOs) inntekt etter skatt, gruppert.
Samlinntgrp	Samlet inntekt husholdning, gruppert	Husholdningens samlede inntekt (inkl skatt), gruppert.
innt_e_skgrp	Inntekt husholdning etter skatt.	Husholdningens inntekt etter skatt, gruppert.

Litteratur

Eidset, Idar (2014). *Frivillig innsats: dokumentasjonsrapport for gjennomføring av datainnsamling 2014*. Bergen: Respons analyse.

Gulbrandsen, T. & Holmøy, A. (2004). *Omnibusundersøkelsen april/mai 2004. Dokumentasjonsrapport*. Notat 2004/56. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

ILO (2011). *Manual on the measurement of voluntary work*. Genève: The International Labour Office, Department of Statistics.

FN (2003). *Handbook on non-profit institutions in the system of national accounts*. New York: United Nations

NOU (1988:17). *Frivillige organisasjoner*. Norges offentlige utredninger.

Pedersen, H. E. & Wilhelmsen, M. (2011). *Reise- og ferieundersøkelsen 2010. Dokumentasjonsrapport*. Notat 2011/10. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Rovold, Mathias Killengreen (2015). *Undersøkelse om frivillig innsats 2014. Dokumentasjonsrapport*. Notat 2015/25. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Salamon, L. M. & H. K. Anheier (1996). *The international classification of nonprofit organizations : ICNPO-revision 1, 1996*. The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, working paper (19).

Sivesind, K. H. (2007) *Frivillig sektor i Norge 1997-2004. Frivillig arbeid, medlemskap, sysselsetting og økonomi*. Rapport 2007-10. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

St.meld. 39 (2006-2007) *Frivillighet for alle*. Oslo: Kulturdepartementet.

Statistisk årbok (1997. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Ukens statistikk (1997). Nr. 50 :1997. Oslo : Statistisk sentralbyrå.

- Wollebæk, Dag (2009). *Undersøkelse om frivillig innsats. Vurdering av skjevheter og svarprosent etter enkelte bakgrunnsvariabler*. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
- Wollebæk, D. & Sivesind, K. H. (2010). *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997-2009. Rapport 2010-3*. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Wollebæk, D., Selle, P. & Lorentzen, H. (2000). *Frivillig innsats: Sosial integrasjon, økonomi og demorati*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Wollebæk, D., Selle, P. & Lorentzen, H. (1998). *Undersøkelse om frivillig innsats. Dokumentasjonsrapport*. Notat nr. 9834. Bergen: LOS-senteret.
- Wollebæk, D., Sætrang, S. & Fladmoe, A. (2015). *Betingelser for frivillig innsats: motivasjon og kontekst*. Rapport 2015-1 Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Vedø, A. & Solheim, L. (2006). *En praktisk innføring i utvalgsplanlegging*. Notat 2006/38. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Sammendrag/Abstract

<i>Forfatter/Author</i> Daniel Arnesen
<i>Tittel/Title</i> Undersøkelsene om frivillig innsats 1998-2014 Dokumentasjonsrapport
<i>Sammendrag</i> I perioden fra 1998 til 2014 blitt gjennomført i alt seks undersøkelser om frivillig innsats i Norge. Formålet har vært å kartlegge alle typer frivillige innsatser som utføres i det norske samfunnet, samt nordmenns motivasjoner for og holdninger til frivillig arbeid. Denne dokumentasjonsrapporten samler opplysninger om utvalg og datainnsamling, utvalgsskjevhet og frafall, og tema og spørsmål i hver undersøkelse, slik at forskere får en enkel og oversiktlig inngang til å ta i bruk dette etter hvert ganske så omfattende materialet.
<i>Emneord</i> Frivillig innsats, frivillig arbeid, motivasjon, pengegaver, surveyforskning
<i>Abstract</i> From 1998 to 2014, a total of six surveys on volunteering have been conducted in Norway. The purpose has been to map all types of volunteering in Norwegian society, including motivation and attitudes related to voluntary work. This report gathers information about samples and data collection, sampling bias and dropout rates, and the main themes and questions, to give researchers overview and easy access to these comprehensive data sets.
<i>Index terms</i> Volunteering, voluntary work, motivation, giving, survey research

I perioden fra 1998 til 2014 har det blitt gjennomført i alt seks undersøkelser om frivillig innsats i Norge. Formålet har vært å kartlegge alle typer frivillige innsatser som utføres i det norske samfunnet, samt nordmenns motivasjoner for og holdninger til frivillig arbeid. Denne dokumentasjonsrapporten samler opplysninger om utvalg og datainnsamling, utvalgsskjevhet og frafall, og tema og spørsmål i hver undersøkelse, slik at forskere får en enkel og oversiktlig inngang til å ta i bruk dette etter hvert ganske så omfattende materialet.

ISBN (trykk): 978-82-7763-477-7
ISBN (web): 978-82-7763-478-4

ISSN (trykk): 1891-2168
ISSN (web): 1891-2176

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
c/o ISF
Munthes gate 31
Pb. 3233 Elisenberg
0208 Oslo
Tlf 23 08 61 00

www.sivilsamfunn.no